

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2015–2017

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavla Horynová

**Analýza mluvených projevů vybraných moderátorů
v rozhlasových zpravodajských relacích.**

Praha 2017

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2015–2017

DIPLOMA THESIS

Pavla Horynová

**The analysis of selected moderators' speeches in radio
newscasts.**

Prague 2017

Supervisor: doc. PhDr. Svobodová Alena, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 22. 2. 2017

Pavla Horynová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Aleně Svobodové, CSc. za velmi cenné rady, připomínky a metodické vedení.

Anotace

Diplomová práce se zabývá analýzou mluvených projevů moderátorů v rozhlasových zpravodajských relacích. V teoretické části se zaměřuje na obsah žurnalistiky, prvky rozhlasového zpravodajství, složky zvukové stránky řeči a na funkci moderátora. V praktické části hodnotí jednotlivé mluvené projevy vybraných hlasatelů veřejnoprávních a komerčních rádií, které následně dle zvolených kritérií mezi sebou porovnává.

Klíčová slova

Analýza, artikulace, hlas, moderování, rádio, rozhlas, řeč, stanice, zpravodajství, žurnalistika.

Annotation

The diploma thesis is dealing with analysis of moderators' speeches in radio newscasts. The theoretical part is focused on the content of journalism, on the radio news elements, on the voice fundamentals of speech and on the function of the moderator itself. The practical part evaluates the individual speeches of the newscasters in the public and commercial radio stations, which are then compared based on selected criteria.

Keywords

Analysis, articulation, broadcasting, journalism, moderation, news, radio, speech, station, voice.

ÚVOD	- 9 -
TEORETICKÁ ČÁST	- 11 -
1 ZPRAVODAJSTVÍ	- 11 -
1.1 Žurnalistika	- 11 -
1.2 Charakteristika zpravodajství.....	- 13 -
1.3 Specifické faktory ovlivňující jazyk žurnalistiky	- 16 -
2 ROZHLASOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ	- 18 -
2.1 Historie rozhlasu	- 19 -
2.2 Charakteristika rozhlasového zpravodajství	- 22 -
2.3 Rozhlasové zpravodajství v programové skladbě	- 23 -
2.4 Rozhlasová zpráva a její žánrové formy	- 26 -
3 ZVUKOVÁ STRÁNKA ŘEČI	- 28 -
3.1 Hlas a jeho význam	- 28 -
3.2 Zásady správného ovládání dechu	- 30 -
3.3 Zásady správné artikulace	- 32 -
3.4 Zvukové modulátory	- 34 -
4 MODEROVÁNÍ.....	- 35 -
4.1 Moderátor a moderování	- 36 -
4.2 Moderování ve stresové situaci.....	- 38 -
4.3 Nedostatky v jazykovém projevu moderátorů	- 41 -
PRAKTICKÁ ČÁST.....	- 43 -
5 METODIKA.....	- 43 -

5.1	Cíl, výzkumné otázky a hypotézy	- 43 -
5.2	Výzkumné metody, výzkumný vzorek, časová organizace výzkumu	- 44 -
5.3	Představení jednotlivých stanic.....	- 45 -
5.4	Kritéria analýzy.....	- 47 -
6	ANALÝZA VYBRANÝCH MLUVENÝCH PROJEVŮ	- 49 -
6.1	Veřejnoprávní rozhlasové stanice	- 49 -
6.2	Komerční rozhlasové stanice	- 59 -
7	KOMPARACE A VYHODNOCENÍ ANALÝZY	- 69 -
7.1	Statistika chyb	- 69 -
7.2	Porovnání jednotlivých stanic a jednotlivých hlasatelů.....	- 71 -
7.3	Vyhodnocení rozhovorů.....	- 74 -
7.4	Interpretace výsledků a ověření hypotéz.....	- 75 -
	ZÁVĚR.....	- 78 -
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	- 80 -
	SEZNAM TABULEK	- 82 -
	SEZNAM PŘÍLOH.....	- 83 -

ÚVOD

Diplomová práce „Analýza mluvených projevů vybraných moderátorů v rozhlasových zpravodajských relacích“ se zabývá mluvenými projevy hlasatelů zpravodajství ve veřejnoprávních a soukromých rozhlasových stanicích. Hodnotí zvukové a verbální složky. Cílem práce je dle zvolených kritérií analyzovat mluvené projevy a následně jednotlivé výstupy porovnávat. Pokusili jsme si vymezit nejčastější chyby, kterých se mluvčí dopouštějí a zjistit, zda více chybují ve veřejnoprávních či soukromých stanicích.

Moderátor by měl působit jako řečový vzor, jelikož rádio poslouchá převážná část obyvatelstva. Důvodem této analýzy je snižování kvality hlasových projevů v rozhlasovém vysílání. Moderátoři často mluví nespisovně, mnohdy slyšíme spontánní řeč, ve které mluvčí dávají přednost bezprostřednosti, používají vycpávková slova, hezitační zvuky, mají nedbalou výslovnost a nesprávnou artikulaci. Hranice mezi formálním a neformálním mluveným projevem se stírá. Pro posluchače rozhlasu, kteří očekávají jazyk na vysoké úrovni, se stává současný projev hlasatelů nepříjemný. Dalším důvodem této analýzy je skutečnost, že sama autorka by v budoucnosti chtěla profesně působit v rádiu a očekává, že získá řadu poznatků, které by jí pro uplatnění v rozhlasové profesi mohly být prospěšné.

V mluvených projevech jsme se pokusili vymezit chyby mluvčích a četnost těchto nedostatků. Zajímalo nás, zda více chybují moderátoři veřejnoprávních či komerčních rádií. V teoretické části jsme charakterizovali žurnalistiku, rozhlasové zpravodajství, prvky zvukové stránky řeči a oblast moderování. Shrnutí jsme nejčastější jazykové nedostatky, kterých se moderátoři dopouštějí. Ke zpracování analýzy jsme pořídili šest nahrávek zpravodajství. Tři záznamy jsou dostupné z veřejnoprávních stanic (Český Rozhlas Hradec Králové, Český Rozhlas Pardubice, Radiožurnál) a další tři z komerčních rádií (Hitrádio Magic, Rádio Černá Hora, Evropa 2). Nahrávky jsou součástí přílohy ve formě CD. Zprávy jsme nahráli v různých časech a výběr moderátorů je zcela náhodný. Zpravodajské relace jsme několikrát detailně poslouchali, popisovali a poté je mezi sebou porovnali. Zpravodajství se pohybuje v rozmezí od dvou do přibližně sedmi minut. Analýzu moderátorských zpravodajských projevů jsme prováděli na základě vybraných kritérií - maxim kvantity, kvality, relevance a způsobu. Maxima způsobu

zahrnují oblast artikulace (výslovnost samohlásek, délka samohlásek, výslovnost souhlásek, přechytlivostí, výslovnost cizích slov, nespisovné jazykové podoby, parazitní slova, hyperkorektní výrazy) a zvukové modulátory (hezitační zvuky, intonace, mluvní tempo, barva hlasu, užívání pauz a rázu). Také nás zajímalo, které rozhlasové relace jsou delší a obsahují více informací. Zjišťovali jsme, jaké je vzdělání moderátorů, zda se účastní hlasových kurzů a školení. Z tohoto důvodu jsme sestavili několik otázek, které jsme položili pracovníkům rádií. V doplňujícím rozhovoru jsme našli i odpovědi na otázky, zda vedoucí stanic mluvené projevy hodnotí, zda se mluvčí řídí podle nějakých interních pravidel a zda a jaké sankce jsou udělovány v případě jejich nedodržení.

Za přínos diplomové práce považujeme zjištění, zda je vyšší úroveň kvality řeči ve veřejnoprávních či soukromých rozhlasových stanicích, což vyhodnotíme z četnosti chyb. Zjistíme, v čem se liší mluvený projev moderátora veřejnoprávní stanice od projevů hlasatele komerční stanice a nalezneme verbální a zvukové oblasti, ve kterých by se mluvčí měli zdokonalovat.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZPRAVODAJSTVÍ

Během vývoje médií se postupně začaly odlišovat projevy zpravodajské a publicistické, které jsou základními částmi žurnalistiky. Zpravodajství plní především funkci informační, kdežto publicistika hledá souvislosti k většinou již známým faktům. Zpravodajství však má vedle funkce informační, jež je základní, i další funkce. Přináší zprávy o tom, co je ve společnosti důležité, co je z hlediska sociálního systému správné, a naopak, co lze pokládat za porušení společenských norem. Zpravodajství tedy nejen informuje, ale přináší i hodnoty a normy společenství. Dalším důležitým rysem zpravodajství je jeho vazba na aktuální společenské dění, prezentuje se jako odraz aktuální reality.¹ Publicistika se na rozdíl od zpravodajství zabývá analýzou, komentováním informací a jejich veřejnou prezentací. Publicista je v některých případech chápán jako tzv. volný novinář stojící mimo redakci (novin, rozhlasu nebo televize) a publikující současně v několika médiích.² Zpravodajství a publicistiku si přesněji vysvětlíme v následujících podkapitolách.

1.1 Žurnalistika

„Žurnalistika je druh společenské činnosti, která je charakterizována specifickými atributy. Masmédii periodicky zveřejňované, redigované soubory komunikačních projevů zachycují společenskou realitu. Zmnožením (multiplikací) a rozšiřováním komunikačními kanály a distributory žurnalistika působí na diferencované příjemce, formuje i vyjadřuje veřejné mínění.“³ Žurnalisti sbírají a třídí informace, které poté zpracovávají, především jako informační nebo publicistické žánry. Ty šíří prostřednictvím médií. Novinářství plní osobitou a důležitou informační funkci

¹TRAMPOTA T. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 10-12. ISBN 80-7367-096-8.

²HALADA, J. OSVALDOVÁ, B. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 164. ISBN 978-80-7277-266-7.

³VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 16. ISBN 978-80-86723-87-7.

a s ní spojené poslání. Novinářská činnost je aktuální, má pravidelný a univerzální charakter. Obsahy novinářských projevů jsou publiku sdělovány veřejnými sdělovacími prostředky.⁴ Součástí žurnalistiky je také distribuování aktuálních informací a faktů prostřednictvím médií. Žurnalistika vznikla na konci 15. století v době rozvoje měst a sjednocování rozpadlých oblastí ve větší státní celky. Se vzrůstající vzdělaností a délkou práce, kdy se zvyšoval zájem o denní informace, se zpráva stala prodejním zbožím. Její rozvoj souvisí i s dobovými myšlenkovými trendy, mezi které řadíme renesanci, humanismus a reformaci. Žurnalistika se postupně diferencovala jak obsahově, podle oblastí společenského života, tak hierarchicky, kdy se vytvořila ustálená struktura redakce. Nejprve se rozvíjela tištěná žurnalistika, od poloviny 19. století je obohacena o fotografii. S rozvojem techniky ve 20. století se postupně vznikala i audiovizuální složka a nastalo období rozmachu masových médií. V novinách, časopisech, v rozhlasu, televizi i na internetu zůstávají rovnocennou součástí žurnalistiky dva její stěžejní pilíře, zpravodajství a publicistika.⁵

Zpravodajství plní zejména funkci informační a definiční, snaží se aktuální události zachytit, popsat a předat publiku prostřednictvím technických prostředků (podrobně viz 1.3). Hlavní činností publicistiky je hledání souvislostí, vyslovování názorů, komentářů, mínění a stanovisek především k již známým faktům.⁶ Mezi zpravodajské žánry řadíme zprávu a její jednotlivé druhy.⁷

Publicistika obsahuje pojmy, postoje, soudy a jejím výsledkem není pouze informování, ale i poznávání. Postihuje společenské jevy, příčiny jejich vzniku a jejich vzájemné vztahy.⁸ Na rozdíl od zpravodajství, kde se uplatňují především fakta, obsahuje publicistika kromě informací také názor, hodnocení a subjektivní přístup. Kombinuje analytický a syntetický přístup, jejím výsledkem je poznání a eventuálně přesvědčení recipienta. Publicistika využívá forem analýzy, směřuje k zobecnění a popisuje, jak k němu dospěla. Zároveň obsahuje kromě racionálních prvků i prvky emotivní. Mezi

⁴MARKO, M. *Žurnalistika v tlači, rozhlasu a televízii: (študie k teoretickým problémom žurnalistiky)*. 3. diel. Martin: Matica slovenská, 1968, s. 19.

⁵HALADA, J. OSVALDOVÁ, B. *Praktická enycklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 244-245. ISBN 978-80-7277-266-7.

⁶OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 14. ISBN 80-246-0248-2.

⁷HALADA, J. OSVALDOVÁ, B. *Praktická enycklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 241. ISBN 978-80-7277-266-7.

⁸OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 14. ISBN 80-246-0248-2.

žánry publicistiky zahrnujeme například komentář, glosu, sloupek, fejeton, črtu, reportáž a publicistický rozhovor.⁹

Žurnalistika, kterou tvoří rozsahově více náročné materiály, se nazývá investigativní žurnalistika. „Investigativní žurnalistika představuje autorské šetření ve společenském zájmu, s budoucím zpravodajským odhalením v médiích. Má za úkol nápravu zjištěného stavu. Je autorským dílem.“¹⁰ Investigativní novinář odhaluje něco, co se médiím nepodařilo nebo to, co se snaží před veřejností utajit. Investigativní zpravodajství znamená hloubkový žurnalismus, je časově náročné a náročnější je i na finanční prostředky.¹¹

1.2 Charakteristika zpravodajství

Zpravodajství je nejstarší částí žurnalistiky. Zpravodajství, jak jsme se už zmínili v podkapitole 1.1, je vědomou novinářskou činností i konkrétním výsledkem této činnosti, která se projevuje v obsahu novin, časopisů, rozhlasu, televize i tzv. nových médií, tedy na internetu. Zpravodajství zahrnuje přípravnou fázi hledání, výběr informací a jejich následné sdělování prostřednictvím specifických žurnalistických projevů. Pojmem zpravodajství však můžeme označovat i oddíl deníků věnovaný informování či některé relace audiovizuálních médií.¹²

Zpravodajství by mělo zprostředkovat rozmanité a společensky podstatné informace. Je založeno na faktech a událostech, které vyhledává, shromažďuje, třídí a interpretuje. Mělo by veřejnosti poskytnout dostatek podnětů k utváření vlastních stanovisek. Zpravodajství v novinářském pojetí má být přesné, vyvážené, nestranné, ověřené alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů, aktuální, včasné (většinou se týká probíhajících nebo velmi nedávných jevů) a srozumitelné. Na rozdíl od publicistiky nemá

⁹HALADA, J. OSVALDOVÁ, B. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 164. ISBN 978-80-727

¹⁰VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 12. ISBN 978-80-86723-87-7.

¹¹Tamtéž, s. 12.

¹²OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 19. ISBN 978-80-246-1899-9.

obsahovat novinářův názor, má pouze tlumočit fakta.¹³

Za zpravodajské hodnoty lze považovat normativní požadavky na zpravodajství. Zařazujeme do nich požadavky objektivity, vyváženosti a nestrannosti. Tyto normy se vztahují ke způsobu zpracování informací o událostech a ke konečné podobě zpravodajských obsahů. Týkají se konkrétních projevů, výstupů zpravodajství. Objektivita je vnímána jako užívání faktů a zobrazování reality takovým způsobem, aby zobrazení co nejvíce korespondovalo s reálným stavem věcí. Někdy se o tomto termínu mluví jako o odkazu k souboru profesních postupů, které reportéři používají, aby vytvořili výpovědi nárokové si vysokou míru pravdivosti.

Objektivitu lze rozdělit na dvě základní složky: faktičnost a nestrannost. Faktičnost se skládá z kritérií pravdivosti a kritérií relevance. Kritéria pravdivosti zahrnují ve svém konceptu věcnou správnost odpovědí a její přesnost a úplnost. Kritéria relevance vycházejí z normativních očekávání vztahujících se ke zpravodajství, z požadavků publika. Zabývají se tedy otázkou, zda jsou ve zprávě obsaženy všechny podstatné informace.¹⁴

Druhá složka objektivity je nestrannost, která si všímá toho, jak jsou informace zpracovány, zda zpravodajství poskytuje nezkreslený pohled. Tato nestrannost vychází z kritérií vyváženosti a neutrálnosti. Vyváženost znamená rovný přístup aktérů do zpráv a jejich rovnocenné hodnocení. Neutrální prezentace postihuje nehodnotící zpracování, tedy absenci explicitních a implicitních hodnotících prvků. Mezi základní požadavky na objektivitu zpravodajství patří oddělování faktů od názorů, vyvážený přístup k soupeřícím názorům, ověřování žurnalistických tvrzení referencí k jiným autoritám a v některých případech také formulační postupy (vyloučení ich-formy a užití bezpříznakových výrazových prostředků). Nicméně ani dodržování těchto postupů nemusí zaručit objektivnost zprávy. Novinář sice může oddělit fakta od názorů, avšak záleží na něm, která fakta vybere a která vyloučí. Také vyvážený přístup k soupeřícím názorům je možný pouze do určité míry, redaktor musí vždy při zpracování zprávy některý názor umístit na první místo nebo jako poslední. Objektivita zpráv je tedy

¹³OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 19-20. ISBN 978-80-246-1899-9.

¹⁴TRAMPOTA T. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 143-145. ISBN 80-7367-096-8

vždy pouze relevantní a nezáleží jen na nedodržení uvedených kritérií.¹⁵

Velmi problematicky se uplatňuje pojetí objektivitu na takzvané lidsky jímavé příběhy a na informace o událostech ohrožujících stabilitu společnosti. Zde bývá od úplné objektivu upuštěno, protože by mohla vést k ohrožení veřejného zájmu.

Důsledná snaha novinářů plnit požadavky objektivitu může být zdrojem konfliktů v redakcích, jejich úsilí se může dostávat do rozporu s komerčními normami, jejichž projevem je psaní poutavých příběhů založených na konfliktu a jednoznačnosti. Velmi objektivní redaktori mohou vytvářet divácky méně zajímavé zpravodajské příběhy a dostávat se tak do sporů s nadřízenými, kteří se snaží o dobré ekonomické výsledky média a také o získání velké pozornosti publika.¹⁶

Zpravodajství lze dělit na seriózní zpravodajské sdělení a na bulvární. Čím více zdrojů zprávy uvedeme, tím více je věrohodnější a naopak. Seriózní zpravodajské sdělení pohotově přináší věcnou informaci o aktuálním dění. Pojednává o podstatě události, která má být podána v potřebných souvislostech. Bulvární neboli populární žurnalistika vznikla na konci 19. století v Anglii a v USA. Její zakladatelé vycházejí ze stanoviska, že většina čtenářů se zajímá o informace, jež souvisejí se základními rysy psychiky. Tomu odpovídají témata, kterým se bulvár věnuje, například neštěstí, násilí, erotika, získávání a ztráta majetku a peněz.¹⁷

Historicky nejstarší žurnalistický útvar je zpráva. Vytváří základní část novin a časopisů a je nepostradatelným prvkem informačních bloků v jakémkoli médiu. Zpráva je definována jako žurnalisticky zpracovaná informace o něčem, co se stalo nebo nestalo, stane či nestane, nebo o změně nějakého stavu. Fakta a myšlenky pouze zjišťuje.¹⁸ Při sestavování zprávy je vhodné informace analyzovat, hodnotit a interpretovat. V úvodu by se měl nacházet důvod napsání zprávy, pro koho je určena a z jakých zdrojů se čerpalo.¹⁹ Autoři zpravodajských rubrik a moderátoři musí ze zpráv odstraňovat zbytečné a nesrozumitelné informace a příjemci sdělit kvalitní fakta. Měli by

¹⁵TRAMPOTA T. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 146-147. ISBN 80-7367-096-8

¹⁶Tamtéž, s. 147-149.

¹⁷BARTOŠEK, J. In: DANEŠ, F. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 2. vyd. Praha: Academia, 1997, s. 44, 45. ISBN 80-200-0617-6.

¹⁸OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 22. ISBN 978-80-246-1899-9.

¹⁹VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 39. ISBN 978-80-86723-88-4.

tedy při psaní zpráv používat přesná slova, do jednoho odstavce vkládat jednu myšlenku a dávat přednost jednodušším oznamovacím větám.²⁰

1.3 Specifické faktory ovlivňující jazyk žurnalistiky

Žurnalista Jaroslav Bartošek (zakladatel Katedry žurnalistiky FF UP v Olomouci a její první vedoucí) ve svém článku *Tlak profese – specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky* zmínil faktory, které mají vliv na jazyk žurnalistiky. Ovlivňujících faktorů je celá řada. Jaroslav Bartoška uvedl komplex žurnalistických slohotvorných činitelů obsahující tyto složky: tlak času a prostoru, tlak prostředí, tlak osobního pohledu, tlak média, tlak mediální scény, tlak jazykové situace. Tlakem žurnalistické profese můžeme nazvat souhrn slohotvorných faktorů, které ovlivňují výběr jazykových prostředků a jsou organizujícím principem výstavby všech postupů a žánrů užívaných v žurnalistických sděleních.²¹

Tlak času a prostoru

Tlak času a prostoru působí ve všech médiích, a to jak při tvorbě jednotlivých sdělení i celků, tak při jejich distribuci z míst, kde vznikají, do redakcí a tiskáren a z nich k veřejnosti.

1. Mluvní tempo

Při poslechu rádia si velmi často můžeme všimnout rychlého tempa moderátorů. Nejrychleji mluví sportovní reportéři a hlasatelé, kteří líčí aktuální probíhající zajímavou událost. Rychlá řeč sice může být i srozumitelná, ale posluchači ji vnímají obtížně. Opakem bývá nápadně pomalé tempo, které mluvčí používají, aby bez pauz vyplnili vymezený vysílací čas.

²⁰VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 39-40. ISBN 978-80-86723-88-4.

²¹BARTOŠEK, J. *Tlak profese- specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky*. *Naše řeč* [online]. 2002, roč. 85, č. 2. [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7673>

2. Kondenzace sdělení

Tlak času a prostoru vede v mluvených projevech ke kondenzaci sdělení, což se projevuje například užíváním přičestí a přechodníků místo větných konstrukcí, používáním holých příjmení, neznámých zkratk a v titulcích moderátoři používají kratší synonyma.

3. Odborné výrazy, výslovnost cizích slov

Z nedostatku času redaktoři užívají i málo známé odborné výrazy, aniž by je vysvětlili. Objevuje se i chybná výslovnost cizích slov.

4. Metoda rip and read

Nedostatek času vedle jiných příčin vede k jevu označovanému jako metoda rip and read (odtržení textu z přístroje a přečtení). Dochází k přejímání obecně stylizovaných agenturních zpráv i s údaji, které jsou pro konkrétní publikum bezvýznamné.

5. Stereotypnost

Stereotypnost neboli modelovost zpravodajských sdělení je dalším důsledkem tlaku času a prostoru. Žurnalisté používají v řeči různé aktualizace, aby zabránili tzv. „šablonovitému“ vyjadřování.

Tlak prostředí

Tento tlak nastává u krizového prostředí, jako jsou např. demonstrace, katastrofy, válečné konflikty. V obtížných podmínkách se informace těžce získávají. Vzrušená řeč mluvených živých přenosů dramatických událostí se zpomaluje, ztrácí souvislost a stává se expresivní až chaotickou.

Tlak osobního pohledu

Tlak osobního pohledu ovlivňuje autory žurnalistických sdělení při výběru témat, při kompozici sdělení i při volbě jazykových prostředků. Redaktoři nezaznamenávají události v jejich úplnosti a neuvádějí ani všechny jejich aspekty a souvislosti. Tlumočí odraz světa viděný zprostředkovaně. Subjektivní pohled je u autorů zpráv nežádoucí.

Tlak mediální scény

V devadesátých letech se tisk, rozhlas a televize silně internacionalizovaly a začaly se více podílet na globálním vidění světa. Silně se rozvinula regionální žurnalistika a objevil se internet. Důsledků tohoto stavu je mnoho. Například ve zpravodajství se mísí tradiční informační funkční styly s lidovými prostředky z neveřejné mluvené komunikační sféry. V rámci snahy o zajímavost se uplatňují i jazykové prostředky a témata typická pro zábavu a bulvár. Naopak ve zprávách se uplatňují i odborné jazykové prostředky a anglicismy, běžná je i beletrizace. Důsledkem je značná pestrost a neurčitost.

Tlak současné jazykové situace

Nejnápadnější znaky současné jazykové situace u nás jsou: vliv angličtiny, módní užívání cizích slov (často chybné), návrat k mnoha už dříve užívaným a zapomenutým slovům domácím i silná tvorba slov nových, nárůst nových vlastních jmen v souvislosti s podnikáním (jména firem, agentur a produktů), frazeologická klišé, iniciálové zkratky (akronyma) apod.²²

2 ROZHLASOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ

Rozhlasové vysílání má svá výrazná specifika. Sdělení se šíří k posluchačům výhradně zvukovou, tedy sluchovou cestou. Jedná se o akusticko-auditivní princip, z něhož vyplývá skutečnost, že vše, co překračuje rovinu zvukovosti, je prostřednictvím rozhlasu nesdělitelné. Z této skutečnosti vyplývají všechny základní nároky na rozhlasové zpravodajství. Percepce obsahu zprávy probíhá při sluchovém příjmu odlišným způsobem, než při jejím čtení či sledování televize. Tomuto faktu tedy musí odpovídat jazykové prostředky, stylistické vyjadřovací prostředky a žánrové či skladebné způsoby. Původce rozhlasové zprávy však může ve svém mluveném projevu využít rytmu a intonace a docílit tak zesílení či naopak zeslabení účinku zprávy, vyvolat dramatické

²²BARTOŠEK, J. *Tlak profese- specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky. Naše řeč* [online]. 2002, roč. 85, č. 2. [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7673>

napětí nebo citové zabarvení obsahu zprávy.²³ Charakteristiku rozhlasového zpravodajství si podrobněji rozebereme v následujících podkapitolách.

2.1 Historie rozhlasu

Rozhlasové vysílání se vedle tištěných médií stalo dalším prostředkem šíření informací. Pokusy o vysílání na území Československa začaly 28. října 1919. U příležitosti prvního výročí vzniku Československé republiky byl z vojenské vysílací stanice, umístěné na pražské Petřínské rozhledně, odvysílán první rozhlasový pořad. Pravidelné rozhlasové vysílání bylo zahájeno 18. května 1923 ve Kbelích u Prahy a ze začátku trvalo pouze jednu hodinu denně. Celý program se vysílal živě. Průkopníky rozhlasového vysílání byli Eduard Svoboda, Miloš Čtrnáctý a Ladislav Šourek, kteří založili společnost Radiojournal.

Roku 1924 nastoupil do rozhlasu první stálý hlasatel Adolf Dobrovolný. Uskutěčnilo se odvysílání pořadu určeného posluchačům v zahraničí a v českém tisku se poprvé objevilo slovo "rozhlas" (do té doby se užívalo "broadcastingové vysílání"). V prosinci téhož roku se studio přesunulo na Fochovu třídu (dnes Vinohradská ulice) v Praze.

V roce 1925 společnost Radiojournal odvysílala přímý přenos koncertu České filharmonie, bohoslužby a projevu prezidenta T. G. Masaryka. Také opera Bedřich Smetany *Dvě vdovy* byla vysílána přímým přenosem z Národního divadla v Praze.²⁴ Významný je rok 1934, kdy měla premiéru první česká rozhlasová hra Františka Kožíka *Cristobal Colón* (o životě Kryštofa Kolumba), kterou režíroval Josef Bezdíček a jež dosáhla světového úspěchu.

Po okupaci Československa a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 byl rozhlas sloučen s německým protektorátním vysíláním do skupiny Sendergruppe Böhmen und Mähren. Rozhlas podléhal německé propagandě vedené Josephem

²³OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 61-62. ISBN 80-246-0248-2.

²⁴KRUPÍČKA, M. KŘÍŽOVÁ, D. *Historie rozhlasu v kostce* [online]. [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/_zprava/historie-rozhlasu-v-kostce--1392938

Goebbelsem.

Po převzetí moci komunisty v roce 1948 byl Československý rozhlas zestátněn. V 50. letech vznikaly nové vysílače a nové regionální stanice. V roce 1953 začala vysílat Československá televize a do roku 1957 bylo televizní vysílání součástí Československého rozhlasu. Sedmdesátá léta jsou obdobím, kdy byla vytvořena základna pro výrobu a vysílání stereofonních hudebních i slovesných pořadů. V roce 1970 vznikl celonárodní okruh Hvězda, který přinášel zpravodajství 24 hodin denně. Roku 1972 začala vysílat stanice Vltava, pokrývající území České republiky. Rovněž bylo zahájeno vysílání Interprogramu Radia Praha.

Po roce 1989 došlo v oblasti médií k zásadním změnám. Československý rozhlas byl od roku 1991 zřízen zákonem jako veřejná instituce, nezávislá na státu a financovaná z koncesionářských poplatků. Po rozpadu ČSFR vznikl dne 1. ledna 1993 Český rozhlas.

Nové tisíciletí přineslo nástup nových technologií a rozhlas šíří své programy vedle FM/AM vysílání i digitálně pomocí pozemních vysílačů (DVB-T), přes satelit, kabel. Rozhlas vysílá i přes internet a mobilní telefony. Vznikly digitální stanice, například Rádio Wave a Český rozhlas Leonardo. V roce 2013 byly zřízeny další digitální stanice- Rádio Junior a Český rozhlas Jazz. Zároveň ukončily své vysílání Český rozhlas 6, Rádio Česko a Český rozhlas Leonardo. Ve stejné době vznikla nová stanice analytické publicistiky Český rozhlas Plus.²⁵

V České republice existují dva typy médií: soukromá a veřejnoprávní. Pro označení tohoto stavu, kdy vedle sebe působí veřejný a soukromý sektor vysílání, se v Evropě používá pojem duální systém vysílání. Duální systém je platný pro televizní a rozhlasové vysílání. O českém duálním systému můžeme mluvit od 30. 10. 1991, kdy Federální shromáždění přijalo zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Tento zákon platil do roku 2001 a byl nahrazen zákonem č. 231/2001 Sb. Zákon uvádí provozovatele vysílání ze zákona a provozovatele, kteří toto vysílání provozují na základě udělené licence (vysílání s licencí). Zákon specifikuje práva a povinnosti provozovatelů vysílání, licenční řízení a registraci provozovatelů převzatého

²⁵KRUPÍČKA, M. KŘÍŽOVÁ, D. *Historie rozhlasu v kostce* [online]. [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/_zprava/historie-rozhlasu-v-kostce--1392938

vysílání. Dne 1. června 2010 byl zákon novelizován a rozšířen o regulaci audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání. Veřejnoprávní vysílání (Český rozhlas, Česká televize) jsou nezávislé subjekty, poskytují informační službu veřejnosti šířením televizních a rozhlasových programů a dalšího obsahu. Jsou financovány příjmy z rozhlasových a televizních poplatků a z vlastní podnikatelské činnosti. Poplatky platí každý občan s trvalým pobytem v České republice, který je držitelem přijímače. Kontrolním orgánem je Rada Českého rozhlasu. Rada například jmenuje a odvolává generálního ředitele, schvaluje a kontroluje rozpočet, rozhoduje o stížnostech, dohlíží na plnění úkolů veřejné služby.

Veřejnoprávní rozhlas má zaručovat vyváženost vysílání, být prostředníkem pro sdělování informací a faktů z oblasti kulturní, sociální a politické. Veřejnoprávní zpravodajství by mělo poskytovat představy o světě, o jeho geografickém, politickém a sociálním uspořádání, dodržovat informační kvalitu zpravodajství - pravdivost, srozumitelnost, aktuálnost, a především objektivitu informací. Český rozhlas zahrnuje celoplošné stanice: Radiožurnál - zprávy a reportáže z domova i ze světa, Dvojka - zábava, dokumenty, hudba, pohádky, Vltava - klasická i soudobá hudba, alternativní scéna, rozhlasové hry, divadlo, Plus - zpravodajství, věda, technika, Rádio Junior - pohádky, zajímavé osobnosti, Radio Wave - progresivní hudba, D-dur - klasika od renesance po 21. století, Jazz - od swingu po současný jazz, Rádio Junior Písničky - hudební webové rádio pro děti, Sport - přímé přenosy a reportáže v čase sportovních utkání, Radio Praha - zahraniční vysílání. Součástí Českého rozhlasu jsou také regionální stanice: Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Olomouc, Ostrava, Region - Vysočina, Region - Praha a střední Čechy, Pardubice, Plzeň, Karlovy Vary, Regina DAB Praha, Sever, Sever - Liberec.

Mediální obsah komerčních (soukromých) rádií se odlišuje od obsahu veřejnoprávních médií. Orientují se více na pobavení diváků. Obsah je povrchnější a neklade na příjemce vysoké nároky. Soukromá rádia získávají finanční zisk zejména šířením reklamního vysílání. Jedná se například o Evropu 2, Fajn Rádio, Hitrádio Magic, Černou Horu, Frekvenci 1, Impuls, Blaník a spoustu dalších rádií.

2.2 Charakteristika rozhlasového zpravodajství

Rozhlasová žurnalistika se liší od žurnalistiky tištěné. Podstatný rozdíl je ve způsobu recepce obsahu, který tato média přinášejí. Rozhlas je založen na akusticko-auditivním principu. Provozovatel rozhlasového vysílání poskytuje a distribuuje zvuk a rozhlasový posluchač může rozhlasové vysílání jen poslouchat, nemůže doplňovat slyšené sdělení zrakovým vjemem.²⁶ Rozhlasového zpravodajství se velmi odlišuje od zpravodajství poskytovaného v jiných médiích (v televizi, v tisku, na internetu). Příjemci se zaměřují především na obsahy zpráv. Často ani nezjišťují o jakou rozhlasovou stanici se jedná a neznají moderátory.²⁷

Ve společnosti je velmi rozšířené poslouchat rádio pouze jako kulisu k jiným činnostem a čas věnovaný poslechu rozhlasového vysílání tedy není totožný se soustředěným vjemem. Tato skutečnost určuje pravidla pro rozhlasovou práci s jazykem. Především si musíme uvědomit, že i u základů rozhlasové žurnalistiky je psané slovo. Až na výjimky, kdy reportér při práci v terénu bez možnosti předchozí přípravy zprostředkovává recipientovi informaci o okolním dění, vzniká každý rozhlasový či publicistický formát nejprve v psané podobě. Rozhlasový příspěvek má textový úvod, který odbavuje moderátor ve studiu. V písemné podobě vznikají nejprve spojovací texty, jimiž redaktor po jejich natočení do zvukové stopy vytvoří autentické zvukové záznamy výpovědí respondentů. Ve většině případů mají svůj textový základ také živá reportážní vystoupení.

Posluchači očekávají stručnou a výstižnou zprávu, čemuž se musí rozhlasové zpravodajství přizpůsobit. Základní hodnotou rozhlasového zpravodajství je aktuálnost. Divák očekává od rozhlasového zpravodajství zejména informaci, nikoliv vysvětlování a doplňující komentáře. V rozhlasu je také nutné pořízení atraktivního zvukového záznamu.²⁸

Co se týká jazykové stránky rozhlasového zpravodajství, základem musí být spisovné vyjadřování, případně hovorová podoba spisovné češtiny. Rozhlasová věta by

²⁶MOTAL, J. *Nové trendy v médiích 2: Rozhlas a televize*. Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 90-91. ISBN 978-80-210-5826-2. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/book/2/pdf.pdf>

²⁷*Žurnalistika v tlači, rozhlasu a televizi*. 4. díl. Martin: Matica slovenská, 1970, s. 115.

²⁸MOTAL, J. *Nové trendy v médiích 2: Rozhlas a televize*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 90-91. ISBN 978-80-210-5826-2. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/book/2/pdf.pdf>

měla být jednoduchá, jasná a výstižná. Komplikovanější sdělení se doporučuje rozdělit do více krátkých vět. Strategickým opakováním lze zdůraznit důležitá sdělení. Termíny, které nepatří do všeobecně známých, je třeba nahradit, aby jim posluchači bez problému rozuměli. V rozhlasovém projevu je také praktické vynechávat nadbytečná přídavná jména a do rozhlasového stylu nepatří trpný rod sloves. Vhodné je i užití přítomného času, který nepozmění význam zprávy a udržuje pozornost posluchačů. Mezi časté chyby v rozhlasovém zpravodajství patří používání zkratk, používání přímých citací, které jsou pro posluchače matoucí, nesprávná výslovnost číslovek a nezaokrouhlování číselných údajů.²⁹

Zpravodajství je nejvýrazněji spjato s publicistickými pořady. Obvykle se vysílají v těsné časové a obsahové návaznosti na zpravodajské relace. Poznámky, komentáře, besedy a jiné publicistické žánry doplňují základní informace, které posluchači ve zpravodajství získávají.³⁰

2.3 Rozhlasové zpravodajství v programové skladbě

Jednu ze základních programových dominant představují v rozhlasovém vysílání zpravodajské relace. Ve veřejnoprávním rozhlase tvoří až jednu pětinu celkového vysílacího času a patří k nejsledovanějším pořadům. Také komerční rozhlasové relace zařazují do svého programu pravidelné zpravodajské relace.³¹ „Rozhlasové a televizní zpravodajské relace mají poskytovat maximum nejdůležitějších informací a v relativně krátkém časovém úseku. Dalšími zpravodajskými doplňkovými relacemi poskytují informační servis pro praktickou potřebu příjemců (dopravní zpravodajství, zprávy o počasí).“³²

Ve vývoji rozhlasové žurnalistiky se postupně vyčleňovaly základní zásady rozhlasového zpravodajství, které si uvedeme. Každá rozhlasová zpráva by měla přinést

²⁹MOTAL, J. *Nové trendy v médiích 2: Rozhlas a televize*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 92-93. ISBN 978-80-210-5826-2. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/book/2/pdf.pdf>

³⁰MARŠÍK, J. In: OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 58. ISBN 978-80-246-1899-9.

³¹Tamtéž, s. 57.

³²VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 108. ISBN 978-80-86723-88-4.

nové poznání. Informace, kterou již posluchač získal z jiných zdrojů, pro něj ztrácí hodnotu. Pokud je nutné zprávu opakovat, je vhodné ji také aktualizovat.

Ve zpravodajství musí být co největší vyloučení subjektivního hodnocení. Hlasatel nesmí zveřejňovat svůj názor. Dalším požadavkem je zajímavost zpráv. Ze zahraničních rozhlasových výzkumů vyplývá, že nejvíce sledovány jsou takové zprávy, které jsou pro posluchače nejzajímavější. Zpravodajství by se tedy mělo věnovat i atraktivním a zajímavým událostem a osobám.

Aby si zpravodajství získalo a udrželo pozornost posluchačů, mělo by být pro ně důležité. Například události mezinárodního charakteru nejsou pro posluchače často zajímavé. Ti dávají přednost událostem, k nimž došlo v jejich okolí a které nějakým způsobem zasahují do jejich života. Lokální a regionální rozhlasové stanice by se měly především věnovat událostem místního významu.

Sřet názorů, konflikt dodávají zprávě dramatické napětí a tím udržují pozornost posluchačů. Konflikt by měl být přirozenou součástí rozhlasového zpravodajství.

K dalším požadavkům patří prvek zábavnosti. Zprávy s humorným obsahem mohou zpravodajství odlehčit a uvolnit psychické napětí, které může vzniknout při soustředěném poslechu. Ve většině případů se zařazují na konec zpravodajské relace.³³

Velmi důležitá je také objektivnost, vyváženost, jasnost, srozumitelnost a přesnost zpráv. Objektivnost neboli nestrannost znamená oddělení zpravodajství od subjektivního hodnocení a komentářů (viz 1.2). V rozhlasovém zpravodajství bývá zásada objektivnosti nejvíce porušena při výběru informací k jejich zpravodajskému ztvárnění, při jejich zpracování do tvaru rozhlasové zprávy a nezdědka jsou také vybírány pouze zprávy, které odpovídají očekávání šéfredaktora.

Vyváženost zpravodajských relací by měla být tematická, žánrová a formální. Zpravodajství by se mělo věnovat veškerým společenským problémům, měly by být zastoupeny všechny typy žánrových forem rozhlasové zprávy a zpravodajství o určitém problému by mělo respektovat názory všech zúčastněných stran.

Požadavek na jasnost a srozumitelnost se týká zpráv a celé relace. Jedná se o srozumitelnost sdělovaného obsahu, ale i o vhodně zvolený žánr, adekvátní stavbu zprávy a o správně použité jazykové prostředky. Pokud při prvním poslechu posluchač

³³OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 58-60. ISBN 80-246-0248-2.

zprávě nerozumí, stává se obvykle bezcennou.

Jedním z nejdůležitějších požadavků na rozhlasové zpravodajství je přesnost. Při porušení této zásady ztrácí posluchač důvěru a hledá informaci v jiných zdrojích. Zpravodajský redaktor by měl stále ověřovat pravdivost informací a nikdy do zpravodajství nezařazovat údaje založené na spekulaci a dohadech.³⁴

Ve vývoji rozhlasového zpravodajství se ustálilo několik typů zpravodajských relací, které jsou určeny především formátem stanic, tradicí a okruhem potencionálních příjemců. Jsou to hlavní zpravodajské relace, zpravodajské pořady, účelové zpravodajství a specifický typ zpravodajské relace - přehled tisku. Hlavní zpravodajské relace se od ostatních zpravodajských pořadů odlišují větším časovým rozsahem (až půl hodiny), širším tematickým záběrem a rozmanitějším žánrovým spektrem. Kromě zpravodajské části obvykle obsahují i část publicistickou. Přinášejí přehled nejdůležitějších událostí dne. Relace využívají živé vysílání i vysílání ze záznamu, archivní snímky, slovesné příspěvky, tematickou a žánrovou pestrost. Hlavní zpravodajské relace obvykle shrnují nejnovější zprávy o nejdůležitějších událostech, k nimž došlo od minulé relace, doplňují je o nová fakta a v publicistické části je komentují, vysvětlují jejich podstatu a význam. Příprava zpravodajských relací a jejich realizace jsou zpravidla výsledkem týmové činnosti režiséra, hlasatelů, redaktorů a zvukových techniků. Ve vysílacím schématu jsou zařazovány do těch částí dne, kdy se předpokládá maximální poslech stanice. Příkladem hlavních zpravodajských relací jsou Ozvěny dne, vysílané na Radiožurnálu. Běžné rozhlasové zpravodajské relace, které nalezneme v programu téměř všech stanic, se nazývají zpravodajské pořady, zprávy. Zpravodajské pořady sice vysílají téměř všechny rozhlasové stanice, ale v různém rozsahu, s odlišnou frekvencí v průběhu dne a s jiným názvem, např. sem patří Zprávy na stanici Radiožurnál. Jejich hlavní úkol spočívá v tom, aby posluchačům byly poskytnuty informace o aktuálním dění ve velmi krátkých intervalech (nejvýše do pěti minut), maximum nejdůležitějších informací o aktuálním dění v rozsahu od tří až do devíti zpráv. U celoplošných stanic se jedná o události celostátního významu a o zahraniční události. Regionální a lokální stanice se věnují zejména událostem z příslušného regionu. Zvláštním typem zpravodajské relace je Přehled tisku, který se vysílá v pracovních dnech

³⁴OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 60-61. ISBN 80-246-0248-2.

v průběhu ranního bloku. Specifickým typem zpravodajství se staly zpravodajské přehledy - důležité zprávy z předchozího dne, přehledy domácího a zahraničního tisku a magazíny.³⁵

Existují i tzv. poslechové špičky, což jsou časové úseky v průběhu dne, kdy rozhlasovou stanicí sleduje největší počet posluchačů. Nejvíce zpravodajských relací se řadí do ranní poslechové špičky. Nejnovější zprávy z domova a z ciziny jsou doplněny tzv. účelovým zpravodajstvím – hlášením o přesném čase, o počasí, o situaci v dopravě a na hraničních přechodech. V zimních měsících se vysílá sněhové zpravodajství. Do podvečerní poslechové špičky se zpravidla zařazují hlavní zpravodajské dominanty dne.³⁶

2.4 Rozhlasová zpráva a její žánrové formy

Zpráva by měla poskytnout odpovědi na otázky co, kdo, kdy, kde, jak, proč, s jakým důsledkem. Měla by se skládat pouze ze základních faktů. Neměla by obsahovat nadbytečné informace, ty budou uvedeny v navazující publicistické relaci.

První věta rozhlasové zprávy je jejím titulkem, měla by to být věta nejdůležitější, která poskytne nejpodstatnější informace. Titulek musí být krátký, výstižný a měl by přesvědčit posluchače o tom, že je pro ně důležité zprávu dále poslouchat. Bezchybný titulek nesmí obsahovat mnoho informací, doporučuje se nanejvýš patnáct slov v jedné větě a nepoužívá se titulku ve formě otázky či citátu. Nejvýznamnější skutečnost, jméno důležité osoby se píše do čela titulku. Osoba zmíněná v titulku musí být pro posluchače známá.³⁷

Vedle nejrozšířenější monologické zprávy se vyvinulo několik dalších žánrových forem. Jedná se o zvukovou zprávu, reportážní zprávu, zpravodajský rozhovor, zpravodajský přenos, zpravodajské vystoupení, referát, flešovou zprávu a tečku

³⁵MARŠÍK, J. *Úvod do teorie rozhlasového programu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, s. 16-18. ISBN 80-7184-013-0.

³⁶MARŠÍK, J. In: OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011, s. 62-63. ISBN 978-80-246-1899-9.

³⁷OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 66-68. ISBN 80-246-0248-2.

za zprávami. Zvuková zpráva přináší autentické svědectví přímého účastníka události. Vysílání probíhá buď živě, nebo ze záznamu (často z místa události). V některých případech ji lze použít jako podklad pro přípravu klasické zprávy. U reportážní zprávy je významný zvukový obraz události, který doplňuje sdělení zpravodaje. Využívá se především při zpracování událostí, které mají zpravidla zvukový dramatický vývoj, například demonstrace, požáry. Zpravodajským rozhovorem se rozumí dialogizovaná forma rozhlasové zprávy, která poskytuje základní informace o události. Zpravodajské vystoupení patří do druhů rozhlasové zprávy, která poskytuje informaci o události prostřednictvím příslušné osoby. Kvalifikovanost zainteresované osoby zvyšuje věrohodnost informační hodnoty zmiňované žánrové formy. V referátu redaktor podrobně informuje většinou o důležitém veřejném jednání, zachycuje jeho průběh a důležité úseky. V první části referátu mluvčí poskytuje základní informace o události, ve druhé části uvádí přenos či záznam oficiálních projevů a vystoupení. Nejstručnější fakta o nějaké významné události poskytuje flešová zpráva. Je krátká, často je tvořena jen několika slovy, pouhou jednou větou, ve které je obsaženo vše, co je v události důležité. V rozhlasovém zpravodajství se flešové zprávy umísťují před hlavní zpravodajské relace jako titulky následujících zpráv. Poslední žánrová forma rozhlasové zprávy je tečka za zprávami, která je typická pro méně formální, zajímavý námět. Tento krátký útvar uzavírá zpravodajskou relaci.

Rozhlasové zprávy lze dělit i podle dalších kritérií. Můžeme si uvést zprávy domácí a zahraniční, lokální, regionální a celostátní, studiové a terénní, politické, ekonomické, kulturní, sportovní, z oblasti vědy a techniky, monologické a dialogické, vysílané živě či prostřednictvím záznamu, interpretované hlasatelem, redaktorem nebo moderátorem.³⁸ Rozhlasové zprávy si můžeme rozdělit i na významové, chronologické, retrospektivní a příčinné. Rozhovory mohou být například zpravodajské, publicistické či komentující. Pod zvláštní druhy zařazujeme telefonáty a reportážní rozhovory.³⁹

³⁸OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, s. 66-70. ISBN 80-246-0248-2.

³⁹VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 108. ISBN 978-80-86723-88-4.

3 ZVUKOVÁ STRÁNKA ŘEČI

Hlasový projev každého z nás je zcela individuální, neopakovatelný a neustále ho i my sami proměňujeme. Odlišně zní náš akustický projev, když máme radost, jinak když jsme ve stresu. Zvoleným tónem řeči sdělujeme mnohé, co jsme nevyjádřili ve slovech. Z řeči lze poznat strach, štěstí i chvíle váhání a změnu postojů. V řeči se odráží naše momentální nálada, v které se nacházíme. Hlas tedy patří mezi základní komunikační nástroje lidského vyjadřování. Kultivovaný hlasový projev prozrazuje kultivovaného rétora, který dokáže své mluvené řeči poskytnout srozumitelný, zapamatovatelný ráz a připravit svému publiku výborný řečnický zážitek.⁴⁰ Prostředky, které doprovázejí zvukový projev, se nazývají paralingvistické komunikační prostředky a těm se budeme v dalších podkapitolách zabývat. Dokonalý mluvený projev vyžaduje správné dýchání, fonaci a artikulaci. Pro zvládnutí kultivovaného projevu se doporučují pravidelné tréninkové techniky, které se zaměřují zejména na práci s dechem a na naučení se přesné výslovnosti a technice řeči.⁴¹

3.1 Hlas a jeho význam

Hrtan, hlasivky a rezonanční dutiny patří k hlavním prvkům lidského hlasového ústrojí. „Hlas se tvoří v hrtanu na základě rozkmitání v něm uložených párových hlasivek proudem výdechového vzduchu, který proudí trojúhelníkovou hlasivkovou štěrbinou. Procesem přibližování a oddalování hlasivek a přenastavováním hlasové štěrbiny se vytváří periodické vlnění vzdušného sloupce, které se šíří jako zvukové vlny. Vytvořený tón poté prochází nadhrtanovými rezonančními dutinami a získává tak svoji požadovanou sílu, výšku a charakteristickou barvu.“⁴² K základním složkám hlasového projevu patří výška hlasu, síla hlasu a barva hlasu neboli témbro. Výška hlasu se odvíjí od počtu hlasivkových kmitů, napětí hlasivek a síly výdechového proudu, avšak průměrná hlasová výška je u každého individuální, jelikož souvisí s anatomickým uspořádáním hrtanu.

⁴⁰ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 59. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁴¹Tamtéž, s. 68.

⁴²Tamtéž, s. 59.

Ženský hlas je při mluvení v průměru o oktávu vyšší, jelikož ženské hlasivky kmitají 200 krát za vteřinu, ale mužské hlasivky přibližně 100 krát za vteřinu. Síla hlasu je závislá na rozkmitu hlasivek, na síle výdechového proudu, na anatomickém uspořádání rezonančních dutin. Sílu hlasu člověk vědomě řídí, přizpůsobuje ji prostředí. Barva hlasu je u každého člověka individuální a mění se s psychickým stavem a postupně s věkem. U mužů a žen je rozdílná. Je závislá na povahových vlastnostech jedince i národnostní příslušnosti. Nižší hlas je většině lidí příjemnější než hlasy vyšší.⁴³

Pokud chceme svůj hlas ovládat, musíme ho neustále trénovat, abychom dosáhli dokonalé techniky řeči. Při práci s hlasem se věnujeme především cílevědomému ovládání dechových technik, cvičení síly hlasu, vědomému využívání rezonančních dutin a prostor. Důležité je i hlas chránit, abychom se se vyhýbali zvýšené hlasové únavě. Měly by se dodržovat základní zásady hlasové hygieny. Před mluveným projevem je nezbytné se rozmluvit, rozcvičit pomocí dechových a hlasových cviků. Uvědomit si, že lidskému hlasu škodí zejména zakouřené a prašné prostředí, extrémy suchého a vlhkého vzduchu, velké teplotní rozdíly. Dbát na pravidelný přísun tekutin, ale vyhýbat se ledovým a také horkým tekutinám, pečlivě zvažovat sílu hlasu, nekřičet, při zánětu hrtanu dodržovat lékařem navržený hlasový klid. Nedoporučuje se cvičit bezprostředně po tělesné či duševní námaze.

U hlasu se mohou projevit funkční defekty z přemáhání hlasu, ale i poruchy psychogenní. Jsou to:

- fonasthenie (úzkostná hlasová porucha),
- koktavost (opakování určitých slabik a potíže s vyslovením slov na začátku),
- breptavost (překotná řeč, opětované přeříkávání, vynechávání slabik nebo slov).

Pro odstranění těchto poruch je třeba odborná péče lékařů, psychologů nebo logopedů.⁴⁴

Lidský hlas je nástrojem lidské komunikace. Hlasem můžeme nejen informovat, ale i ostatní přesvědčovat a manipulovat. Paralingvistika se zabývá prvky,

⁴³ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 59-60. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁴⁴Tamtéž, s. 60-61.

které doprovázejí zvukový projev a vypovídají i o psychickém stavu člověka. Zkoumá složky, které jsou trvalé (hlasové rozpětí, hlasový rejstřík, barva hlasu, artikulace, plynulost projevu, vady řeči) i přechodné (změny rychlosti, hlasitosti, pauzy, váhání, chyby v řeči). K paralingvistickým prostředkům řeči řadíme hlasitost, výšku tónu, rychlost, melodii neboli intonaci, správnou výslovnost a frázování řeči.⁴⁵

3.2 Zásady správného ovládání dechu

Základní podmínkou kvalitního hlasového projevu je správná práce s dechem. i přesto, že dechový proces ovládáme automaticky, pro profesionální tvoření hlasu je potřebné vědomě řízené dýchání.⁴⁶ *„Ovládnutí dobré techniky řeči je podmíněno správným dýcháním. Stálou pozornost musíme věnovat vyrovnávání intenzity výdechového proudu. Často dochází k tomu, že řečník po nádechu začne mluvit zvýšeným hlasem (a s větší silou), ale v průběhu fáze ubírá na síle, nedovede hospodařit s dechem, neumí udržet stejnou intenzitu výdechu. Špatné hospodaření s dechem způsobuje také velmi častou chybu, a to „polykání koncovek“.“*⁴⁷

Průběh dýchání členíme do dvou fází. Mluvíme o vdechu a výdechu. Výdechový proud se používá při produkci řeči. K souvislé promluvě je potřebné respektovat několik zásad. Každý nádech by měl být hluboký a rychlý a výdech musí probíhat rovnoměrně po celou dobu promluvy. Za nevhodné se považuje prodlužování vzdálenosti mezi jednotlivými nádechy. Mluvčí nesmí cítit nepříjemný nedostatek vzduchu a doporučuje se vdechovat nosem i ústy.⁴⁸

Pojem vitální kapacita plic znamená celkovou zásobu vzduchu, který můžeme vdechnout (cca 3500cm³). Při mluvení zásobu vzduchu ještě posilujeme tzv. doplňkovým vzduchem pomocí přídechů, abychom nemuseli pracovat s rezervním vzduchem. Z tohoto důvodu je pro profesionální dýchání potřebný vydatný tichý nádech a vědomě

⁴⁵ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 61. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁴⁶Tamtéž, s. 63.

⁴⁷KROBOTOVÁ, M. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 93. ISBN 80-244-0187-8.

⁴⁸Tamtéž, s. 93.

řízený výdech.⁴⁹

Dobrá technika mluveného slova (dikce) záleží na správném ovládnutí mluvních orgánů, jejich vhodném používání při mluvení. Ke kvalitě hlasové složky řeči slouží hlasová cvičení. Jedná se o cviky náročné, které zpravidla vyžadují vedení pedagoga hlasové výchovy, avšak jednoduchá cvičení můžeme provádět i sami.⁵⁰ Dechová cvičení se věnují cvikům na zvýšení kapacity plic a na lepší kvalitu ekonomie výdechu. Větší dechové kapacity dosáhneme cvičením vdechu, a to buď přímo či nepřímo, to znamená při zvýšené, ale pravidelné tělesné námaze. Dechové cvičení můžeme rozvinout na etapy dýchání i vhodným tělesným cvičením (například krouživými pohyby rukou). Úspornost výdechu monitorujeme snížením počtu nutných vdechů.⁵¹

Vedle zvládnutí síly (intenzity) a barvy (témbru) hlasu je nezbytné také nasazení hlasu. Rozlišujeme nasazení měkké (postupný vznik zvuku, hlas působí vyrovnaně a uvolněně), dyšné (šepot, který přechází do požadovaného zvuku, přičemž je ale slyšet dechový šelest) a ostré neboli tvrdé (intenzivním proražením hlasivkového závěru, hlas zní nepříjemně tvrdě a z hlediska hlasové hygieny je tento způsob velmi nešetrný). Dyšné nasazení narušuje srozumitelnost sdělení, mnohdy bývá důsledkem špatných řečových návyků nebo nedokonalé funkce hlasivek. Nasazení ostré je obvykle doprovázeno nežádoucím rázem.⁵²

Mluvená a psaná komunikace jsou rovnocennými prostředky veřejného dorozumívání a vzájemně se stále více ovlivňují. Mluvčí se však snaží tvořit řeč co nejpohodlněji. Důsledkem je např. nedbalá výslovnost hlásek, členění textu podle potřeb dýchání bez ohledu na význam a stavbu vět, používání jazykových forem podle osobního úzu a bez uvažování o jejich stylové platnosti.⁵³

⁴⁹ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 61. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁵⁰KROBOTOVÁ, M. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 101. ISBN 80-244-0187-8.

⁵¹Tamtéž, s. 93.

⁵²Tamtéž s. 101.

⁵³*Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK, 2008, č. 1. a 2., s. 19. ISSN 12010-9339.

3.3 Zásady správné artikulace

Pod pojmem správné artikulace si představíme důslednou a pečlivou výslovnost, tedy přesné tvoření hlásek námi užívaného jazyka, které je základem pro srozumitelnost mluveného projevu. Mluvidla, která se bezprostředně zapojují do procesu tvorby lidské řeči, dělíme na dvě soustavy artikulačních orgánů. Mluvíme o pasivních a aktivních artikulačních orgánech. Do pasivních artikulačních orgánů řadíme horní ret, horní čelist, zuby, tvrdé patro a měkké patro. Tvoří tzv. artikulační základnu. Za aktivní artikulační orgány považujeme spodní ret, spodní čelist a zejména jazyk. Tyto orgány se artikulace aktivně účastní.

Správná a přesná výslovnost je předmětem české výslovnostní normy. Vychází ze společenské tradice a z celkového vývoje ústního vyjadřování. Zohledňuje také jednotlivé přípustné výslovnostní styly. Soubor pravidel spisovné výslovnosti hlásek a jejich spojení se nazývá pojmem ortoepie. Kvalita výslovnosti je způsobena faktory a mnohdy i zlovyky, které jsme převzali již v předškolním věku.⁵⁴

Odchytky od spisovné normy se mohou projevit nesprávným tvořením některých souhlásek, např. *r* (rotacismus), *sykavek* (sigmatismus). Velkou část tvoří vady mluvně funkční, které se dají vhodným cvičením odstranit i v dospělosti. V některých případech má chybná výslovnost oporu v upevněné výslovnosti nářečí. Základem každého jazyka jsou hlásky, které mají hodnotu akustickou, artikulační, ale i funkci významotvornou (rozlišují se jimi tvary téhož slova i různá slova).⁵⁵

Odchytky v kvalitě samohlásek se týkají výslovnosti buď příliš otevřené, nebo velmi uzavřené. Řadíme k nim nadměrnou otevřenou výslovnost krátkých předních samohlásek. Samohlásky *i*, *í* se ve své nespisovné podobě blíží kvalitativně samohláskám *e*, *é*. Otevřená podoba *o* se v nespisovné výslovnosti blíží výslovnosti *a*. Jako nespisovnou hodnotíme také zavřenou (užší) výslovnost u mluvčích z některých nářečních oblastí (Chodsko). Jedná se například o užší odstín dlouhé hlásky *á*, která se zvukově blíží přednímu *é*. Chybná je i výslovnost dvojího *i*, protože spisovná čeština má pouze jednu *i*-ovou samohlásku.

⁵⁴ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 64. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁵⁵KROBOTOVÁ, M. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 9. ISBN 80-244-0187-8.

Odchytky v kvantitě samohlásek se nejčastěji projevují v tendenci k nespisovnému zkracování dlouhých samohlásek, především *í* a *ú*. Krácení postihuje samohlásky obvykle v nepřízvučných slabikách koncových (*není, paní*), ale i v slabikách přízvučných (*říkám*). Dlouhé *ú* bývá kráceno také v přivlastňovacích zájmenech (*svůj*). Ke zkracování *é* dochází v koncovkách *-ého, -ému* (starého, starému). Zkracování dlouhých samohlásek může být také způsobeno odchýlnou výslovností nářeční. Vyslovení délky může někdy souviset s citovým zabarvením a k prodlužování dochází také v afektu (*výýýtečně*).⁵⁶

Ráz není hláska, ale tvrdý začátek samohlásky. Je znělý a asimiluje. Přispívá k lepšímu porozumění textu, a proto se často užívá v pečlivé výslovnosti. Povinný je pouze po pauze před samohláskou (*'Odejděte*), po neslabičných předložkách (*k'objedu*) a před předklonným *a, i* (*otec 'i syn*). Slabiky by neměly ve spisovné výslovnosti splývat. Ráz neříkáme uvnitř přejatých slov⁵⁷

V mluvených projevech je důležitá i výslovnost přejatých slov. Rozlišujeme slova, která se zcela či pouze částečně přizpůsobila češtině a také ta, která se píše původním pravopisem nebo vlastní formu citátu. U těchto slov se doporučuje výslovnost v původním jazyce.⁵⁸

K nejpoužívanějším nedokonalostem v mluveném projevu patří: zkracování dlouhé samohlásky (např. ve slově *paní, není, myslím, vím* a v přivlastňovacích zájmenech), používání nespisovné otevřené podoby samohlásek, nezachování přesné výslovnosti obou souhlásek u slov či spojení, kde může dojít ke změně smyslu výpovědi, vypouštění souhlásky *j* na začátku či na konci slov. Dále také nedostatečně otevíráme ústa při výslovnosti samohlásek, máme nedbalou výslovnost souhlásek, vytváříme tzv. šumy a neumíme správně vyslovovat cizích slova.⁵⁹

⁵⁶KROBOTOVÁ, M. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 13-14. ISBN 80-244-0187-8.

⁵⁷Tamtéž, s. 22-23.

⁵⁸Tamtéž, s. 47-48.

⁵⁹ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 65. ISBN 978-80-86723-57-0.

3.4 Zvukové modulátory

Při přípravě řečnického projevu nastává i fáze modulační procedury, kdy zvažujeme možné způsoby akustického provedení napsaného textu. V rámci vytvořeného textového konceptu používáme různé modulační prostředky- zvukové modulátory. Usnadňují posluchači vnímání mluveného projevu, pomáhají mu lépe porozumět významu sdělovaného, ale také prozrazují osobní vztah řečníka k obsahu. Bez správné zvukové modulace se publikum lehce ztrácí v logice struktury textu, projev není srozumitelný. Mezi zvukové modulátory, které je vhodné dopředu vyznačit v rámci přípravy přednesu v připravovaném projevu, patří: větná intonace, frázování řeči pomocí pauz (pauza fyziologická, gramatická, řečnická, formulační), větný přízvuk a větný důraz, mluvní tempo.

Větná intonace představuje střídání různých výšek hlasu během řeči, proto se označuje i jako melodie řeči. Vhodná intonace umožňuje posluchačům správné pochopení textu, jelikož vymezuje věty či větné celky, případně prozrazuje citovou složku. V českém jazyce je intonace klesavá u oznamovací věty či v souvětí u náznaku pokračování. Nedostatečně propracovaná intonace může kromě ztížení porozumění vést i k monotónnosti projevu.⁶⁰

Frázování řeči pomocí pauz patří mezi prostředky, které opět pomohou řečníkovi učinit řeč srozumitelnější, přehlednější a jednoznačnější ve výkladu možného významu. Pauzy se v řeči nevyskytují pravidelně, ale jejich umístění by vždy mělo být cílené a významotvorné. Pauzy mohou být vyplněné mlčením, parazitními zvuky, parazitními slovy nebo slovní vatou. Z hlediska funkce užíváme pauzu fyziologickou, gramatickou, formulační a řečnickou. Fyziologická pauza slouží k nádechu a měla by být nejlépe umístěna na konci ukončeného větného celku. Gramatická pauza vychází z gramatiky a napomáhá porozumění logického členění textu na větné celky. Formulační pauza napomáhá při hledání vhodného výrazu v průběhu projevu, proto se objevuje neplánovaně a odhaluje způsob myšlení rétora. Mnohdy je naplněna parazitními zvuky, které obvykle ruší publikum, protože se tento jev u přednášejícího může stát zlovykem. Pauza řečnická slouží ke zdůraznění významu a k větší dynamičnosti přednesu. Pokud je

⁶⁰ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 66. ISBN 978-80-86723-57-0.

využita správně, řečník zvyšuje celkovou efektivitu svého proslovu. Krátké ticho na nečekaných místech signalizuje vážnost a významnost následného sdělení, proto se tyto řečnické pauzy umísťují zejména na tato místa:

- před začátkem přednesu,
- před hodnotnou myšlenkou,
- před změnou do další části přednesu,
- na konci uvedení významného důvodu,
- po ukončení projevu.⁶¹

Větný přízvuk v mluveném projevu je zpravidla v češtině umístěn na závěrečných slovech.

Čeština je jazyk s průměrným mluvním tempem 80-100 slov za minutu. Změna tempa a intonací zabraňuje monotónnosti projevu. Obecně máme tendenci důležité obsahy sdělovat pomaleji, zvýrazňovat začátek i ukončení projevu. Změna mluveného tempa je výrazovým řečnickým způsobem, který rétor zpravidla volí v závislosti na zvoleném tématu.⁶²

4 MODEROVÁNÍ

Čeština obsahuje nejen velmi rozmanitou slovní zásobu, ale i zvukovou stránku řeči, která musí být na první poslech srozumitelná. Proto všichni, kteří ke své profesi používají mluvené slovo, hlasatelé, moderátoři, tiskoví mluvčí, učitelé, manažeři, obchodníci, politici, diplomaté a další, by měli po všech stránkách mluvit dokonalou modelovou češtinou.⁶³ Počátky řečnického vystupování nalezneme už ve středověku. Řečník si musí osvojit komunikační dovednosti, které mu umožní zvládnutí úspěšného

⁶¹ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 66-67. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁶²Tamtéž, s. 67.

⁶³PŘEUČIL, J. *Kouzlo rétoriky*. 1. vyd. Frýdek-Místek: Alpress, 2007, s. 24. ISBN 978-80-7362-381-4.

přednesu. Moderátor by měl volit téma, žánr a cíl projevu v závislosti na publiku. Jeho jazyk by měl být pestrý, srozumitelný a důležitá je i přiměřená emotivnost vyjadřování. Vhodná je také schopnost umět navázat kontakt s posluchačem. Výskyt parazitních zvuků či přítomnost výrazných stresových projevů působí v mluveném projevu velmi nepříznivě. Zvládnutí bezchybného řečnického vystoupení vyžaduje pravidelná hlasová cvičení a důkladnou přípravu před samotným moderováním.

4.1 Moderátor a moderování

Latinské slovo *moderator* znamená v překladu mírnit, řídit. Stalo se východiskem slova moderátor, které obsahuje mnoho příbuzných významů. Moderátorem se například nazývá i zařízení na tlumení zvuku a v jaderné fyzice se jím označuje látka, která zahrnuje atomy, jež zpomalují oběh rychlých neutronů. Postupem času nabylo slovo *moderátor* v odborném jazyce publicistiky dva další významy. Slovem moderátor nazýváme vedoucího besedy, který komentuje a shrnuje názory jednotlivých účastníků a také rozhlasového nebo televizního hlasatele, který je zároveň redaktorem a v některých případech i autorem samotných zpráv. Moderátor zpravodajských textů se dostává do těsnějšího kontaktu s posluchačem, tvoří jakýsi dialog. Požadavky na vzdělání, na všeobecný přehled i na vyjadřovací způsoby moderátorů jsou velmi náročné. Zpráva, která se dostane k moderátorovi ve formě stručných poznámek, musí být vhodně upravena, zahrnuta a řečena. Posluchači dávají moderátorskému přednesu přednost, jelikož je pro ně ve většině případech bližší než doslovně čtené body zpravodajské relace. Požadují však jazykovou kultivovanost moderátora mluveného projevu. Do kultivovaného přednesu řadíme zejména správnou výslovnost, nepoužívání víceznačných formulací a frází.⁶⁴

Moderátor musí při moderaci mluvit srozumitelně, krátce (neklást mnoho otázek za sebou), konkrétně. Měl by používat dynamické prvky pro zlepšení atmosféry (různé nástroje moderní techniky), grafy a obrázky (zkvalitnění výstupu prezentace i slova moderátora, využití více smyslů) a neměl by se vyhýbat nepříjemným reakcím, jelikož

⁶⁴KRAUS, J. *Naše řeč. Moderátor* [online]. 1982, roč. 65, č. 4 [citováno 2017-01-29]. Dostupné z. <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351>

jsou nejvíce atraktivní.

Provést bezchybný projev, udržet pozornost diváků a přesvědčit diváky je dovednost, kterou se člověk musí naučit. Dokonce i obav z trémy můžeme odstranit. Každý mluvčí by si měl uvědomit, že způsob vystoupení je stejně důležitý jako obsah projevu. Psychologové zjistili, že posluchače ovlivňují ze 7 % slova, z 38 % hlas a z 55% neverbální projevy.⁶⁵

Moderátoři mohou médium také prezentovat, protože představují velmi důležitý komerční prvek, neboť přitahují publikum. Moderátoři ovšem ovlivňují i způsob, jak veřejnost mediované texty chápe.

Mnohé pořady a typy pořadů závisejí na moderátorovi jako prvku, který zajišťuje styčný bod s publikem. Jedná se o různé diskuze, soutěže, zpravodajství, dokumenty a magazíny. Moderátorova osobnost tvoří atmosféru pořadu, která může být například vážná či poučná. Moderátor nebo moderátorka se stává vypravěčem hlavní dějové linie pořadu. Hlasatel nejen záležitosti vysvětluje, ale představuje divákům i další postavy. Může mluvit přímo do kamery a prostřednictvím kamery a obrazovky navazovat s příjemci oční kontakt, který je velmi důležitý.

Moderátoři mají za úkol zajišťovat klidný průběh vysílání a snažit se o to, aby si diváci příliš neuvědomovali technologii, která existenci pořadu umožňuje.⁶⁶

Moderování znamená vedení či zprostředkování komunikace ve skupině nejméně třech lidí. Za vlastnosti kvalitního moderátora můžeme považovat sečtělост, ctižádostivost, upravenost. Nutná je i znalost osobnosti respondenta a schopnost improvizace.

Podle místa určení dělíme moderování na uzavřené (např. v rámci školní třídy), které se nešíří ve veřejném prostoru, a na otevřené, které se prezentuje v televizi či v rozhlasu (např. společenská akce). Moderování můžeme realizovat buď „živě“ nebo moderaci předtočíme. „Živé“ moderování vyžaduje vyšší nároky na přípravu a kvalitu. Pro některé jednotlivce může být velmi stresující (viz podkap. 4.3).

Moderování probíhá v audiovizuálních médiích (TV, rozhlas, internet), v tiskových médiích, při společenských akcích a u odborných diskuzí, porad či besed.

⁶⁵PŘEUČIL, J. *Kouzlo rétoriky*. 1. vyd. Frýdek-Místek: Alpress, 2007, s. 45. ISBN 978-80-7362-381-4.

⁶⁶BURTON, J. JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 204. ISBN 80-85947-67-6.

Průběh moderace zahrnuje přípravu, vlastní realizaci a kontrolu (vyhodnocení). Každé moderování je odlišné, ale vždy vyžaduje dostatek vnitřní odvahy a odolnost vzdorovat stresu (viz 4.2).

U řečnického vystoupení si můžeme stručně pojmenovat fáze projevu, kterým by se měl moderátor při přípravě zabývat. Nejdříve si musí vymyslet téma a poté definovat cíl svého přednesu. Následně analyzovat publikum na základě sociologických a psychologických okolností. V další fázi stanovit osnovu projevu a sestavit úvod a závěr. Projev lze nacvičovat a lze i zahrnovat cvičení proti trémě.⁶⁷

Pro samotné řečnické vystoupení existují určitá pravidla. Mluvčí by si měl připravit projev na téma, kterému zcela rozumí, který je pravdivý a správně stylisticky vypracovaný. Měl by posluchače zaujmout. Při veřejném moderování klademe důraz i na svůj zevnějšek a styl oblečení by měl být adekvátní tématu projevu. Řečník by měl při mluveném projevu pomalu dýchat a zvolit pomalejší mluvní tempo, než na které je zvyklý při své běžné řeči. Hlavní sdělení říkat pomalu a výrazně. Schopnost navázat a udržet průběžný oční kontakt s diváky působí jako zpětná forma vazby s diváky. Moderátor by měl zachovat uměřenou gestikulaci i mimiku, dodržovat normativní výslovnost, správnou artikulaci a nebát se i usmát, pokud je to v projevu možné.⁶⁸

Při moderování se nedoporučuje podceňovat a kárat posluchače nebo jim naopak přehnaně lichotit. Není vhodné ani předem snižovat úroveň svých vlastních znalostí a schopností nebo oslabovat vážnost zvoleného tématu. Nevhodné formulace jsou například: Omlouvám se, nejsem dobrý mluvčí. Nebude to příliš zajímavé téma. Mohlo nás tu být více. Na přípravu jsem neměl čas. Nejsem v rétorice odborníkem.⁶⁹

4.2 Moderování ve stresové situaci

Moderování vyžaduje dostatek vnitřní odvahy a také určitou odolnost, se kterou vzdorujeme stresovým faktorům, které se často u mluvených projevů vyskytují.

⁶⁷ŽANTOVSKÁ, I. *Rétorika a komunikace*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2015, s. 245. ISBN 978-80-7363-712-5.

⁶⁸Tamtéž s. 242-243.

⁶⁹Tamtéž s. 236.

Lidské tělo má na stresové situace připravenou určitou fyziologickou reakci. Jedná se o projevy stresového mechanismu a objevují si i paralingvistické signály.⁷⁰

Projevy stresového mechanismu:

- zrychlení srdeční činnosti, zvýšení tepové frekvence,
- stoupání hodnot krevního tlaku,
- křečovitě napětí svalů,
- zrychlené dýchání,
- zvýšené pocení,
- velká či žádná gestikulace,
- autokontakty, převážně v oblasti obličeje a krku,
- těkavý pohled, neschopnost navázat oční kontakt,
- adaptační signály (např. podupávání),
- signály bariéry (např. založené ruce, změna držení těla),
- vznik delší doby mezi otázkou a odpovědí.⁷¹

Paralingvistické projevy:

- změna melodie hlasu, z hlasu je cítit strach a úzkost,
- velmi pomalé či naopak rychlé mluvní tempo,
- horší výslovnost,
- vynechávání či opakování slov, nedokončení věty,

⁷⁰ŽANTOVSKÁ, I. *Rétorika – teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 80, 81. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁷¹Tamtéž, s. 80.

- parazitní zvuky.⁷²

Zkušený rétor je schopný svoji trému ovládat, zabránit jí a poskytnout lepší výkon. Tréma patří mezi přirozené obranné reakce organismu na stres, avšak existují metody, kterými ji lze potlačit. Například se nesmíme obávat už dopředu nevydařeného vystoupení a měli bychom myslet pozitivně. Dále se nedoporučuje přemýšlet o několika věcech najednou, což způsobuje nepozornost. Ke zvládnutí trémy slouží také dechová cvičení.⁷³

Kvalitu mluveného projevu mohou velmi ovlivňovat emoce, což jsou psychické reakce, stavy člověka. Emoce hodnotí různé skutečnosti, situace, postupy a výsledky činnosti osoby. Patří k možným způsobům prožívání. K rysům emocí řadíme chvíle libosti, nelibosti, vzrušení, uvolnění, napětí a zážitky spontánního původu. Pokud má člověk antagonistický vztah ke stejnému podnětu, hovoříme o ambivalenci. Emoce vlastní signální a hodnotící funkce, výběrový a tonizující účinek, celkový souhrn emočních reakcí, polaritu a sílu.⁷⁴ „*Jejich průběh se promítá na úrovni vědomé – uvědomění si citové kvality, výrazové – mimika, pantomimika, pohybová aktivita, svalová tenze a vegetativní – změna pulzu, dechu, slinění atd. Kromě bezprostředních zažívaných či pozorovaných procesů a stavů lze emoce a jejich projevy najít v dlouhodobých vztazích či stabilních rysech osobnosti.*“⁷⁵

Emoce se projevují různě zřetelnou silou a trvají kratší dobu. Patří mezi bezprostřední prožívání. Opakem emočního prožívání je citová povrchnost. K základním druhům emocí patří afekt (krátký, velmi silný emoční proces), nálada (dlouhodobější, méně intenzivní emoční stav), vztah (stabilní emoční jev) a vášně (emoční orientace s dlouhodobým průběhem).⁷⁶

Intenzita emocí se odvíjí od povahových vlastností (temperamentu) a také od kultivace člověka. „*Individuální charakteristiky, hloubka a emotivita v prožívání jsou vázány rovněž významnou měrou na celkovou kultivaci člověka (působení socializačních*

⁷²ŽANTOVSKÁ, I. *Rétorika – teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 81. ISBN 978-80-86723-57-0.

⁷³Tamtéž, s. 81-82.

⁷⁴FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 80. ISBN 978-80-86723-64-8.

⁷⁵Tamtéž, s. 80.

⁷⁶Tamtéž, s. 81.

*činitelů – rodina, výchovné vedení, škola, vrstevnické a pracovní skupiny, ale také společenské klima, jak je vidět v poslední době ve veřejných projevech významných osobností).*⁷⁷

4.3 Nedostatky v jazykovém projevu moderátorů

Jazyk rozhlasových (i televizních) moderátorů se postupem času stal i výchovným činitelem z hlediska jazykové kultury a působí na vývoj jazykové normy. Správná kultura mluveného jazyka by měla být součástí kvalifikace rozhlasových mluvčích. V rozhlase by se mělo mluvit mluvenou podobou spisovné češtiny a dodržovat pravidla výslovnostní normy v její neutrální podobě. Avšak pro některé občany, především pro mladší obyvatelstvo, kultivované spisovné vyjadřování působí negativně. Někteří moderátoři se snaží svým mluveným projevem přiblížit k cílové skupině posluchačů rádia a záměrně užívají prvky interdialektu, moderátoři si mezi sebou tykají a jsou neformální i v komunikaci s posluchači. Řeč moderátorů by měla být mluveným vzorem společnosti. Analýzy rozhlasových a televizních projevů však ukazují, že současná praxe sdělovacích prostředků působí ve funkci řečového vzoru češtiny často negativně. Nedostatky se vyskytují i ve zpravodajských pořadech, které uveřejňují veřejnoprávní média. Častými nedostatky jsou deformace vokálů, chybná intonace a rychlé mluvní tempo. Nekvalitní vyslovování krátkých i dlouhých samohlásek a neúměrné mluvní tempo patří k nejproblematičtějším jevům v projevu mluvčích ve veřejných médiích.⁷⁸

Srozumitelnost, jednoduchá větná skladba a bezchybnost řeči jsou základy moderátorského výstupu, avšak i profesionálové občas tyto požadavky nedodržují. Moderátoři by měli mluvit spisovnou formou jazyka (hovorová čeština je mluvená varianta spisovné češtiny). Spisovný český jazyk je obecně srozumitelný a výrazově nejpřesnější. Jeho kodifikace je v mluvnících, slovnících spisovné češtiny, v pravidlech českého pravopisu, v normách správné výslovnosti. Rozhlasoví mluvčí by neměli užívat nářečí, slang, argot a obecnou češtinu.

⁷⁷FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 82. ISBN 978-80-86723-64-8.

⁷⁸*Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK, 2008, č. 1 a 2., s. 22. ISSN 12010-9339.

Rozmach elektronických médií umožnil, aby se v médiích mohl uplatnit téměř kdokoli, bez ohledu na jazykovou úroveň. Některé stanice dokonce dávají přednost mluvčím, kteří mluví nespisovně.

Česká výslovnostní norma je rozkolísaná. V minulých letech jí ve veřejné komunikaci nebyla věnována náležitá pozornost. Až návratem vyšší kultury společenské komunikace se do veřejných mluvených projevů vrací i vyšší výslovnostní styl. Můžeme si například všimnout hyperkorektní výslovnosti, příznakové intonace a výslovnosti, hlavně v jazyce politiků a podnikatelů.

Stanice s vysokým podílem mluveného slova, zejména veřejnoprávní rozhlas a televize, disponují mluvčími několika typů. Vystupují v nich programoví hlasatelé (průvodci vysíláním), moderátoři (průvodci pořadem), hlasatelé (spíkáři), redaktoři, reportéři, zpravodajové, komentátoři a četní externí mluvčí. V komerčních stanicích se hojně uplatňují mluvčí, které můžeme označit jako baviče. Řečový projev moderátorů některých soukromých stanic obsahuje i ve zpravodajských textech řadu nespisovných prvků. Moderátoři záměrně breptají, vydávají zvláštní zvuky, napodobují angličtinu a používají zvláštní intonaci. Pro některé mladé posluchače je však takový mluvený projev velmi vtipný a vyhledávaný.⁷⁹

⁷⁹DANEŠ, F. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997, s. 54-55. ISBN 80-200-0617-6.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODIKA

5.1 Cíl, výzkumné otázky a hypotézy

CÍL PRÁCE

Cílem práce je dle zvolených kritérií (viz podkap. 5.4) analyzovat mluvené projevy moderátorů zpravodajských relací, porovnat a vyhodnotit jejich jednotlivé výstupy. Pokusit se vymezit nejčastější chyby, kterých se mluvčí dopouštějí a zjistit, zda více chybují ve veřejnoprávních či soukromých rozhlasových stanicích.

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Otázka č. 1. Jaká je jazyková kvalita moderátorů veřejnoprávních a soukromých médií?

Otázka č. 2. Je časový úsek jednotlivých zpravodajských relací a počet informací v nich stejný u veřejnoprávních i soukromých stanic?

Otázka č. 3. Převažuje vysokoškolské vzdělání u všech moderátorů?

Otázka č. 4. Jsou udělovány moderátorům veřejnoprávních i soukromých rádií stejné sankce za nedodržení pravidel moderování?

HYPOTÉZY

Hypotéza č. 1 A: Moderátoři komerčních stanic používají v mluvených projevech více nespisovných výrazů než hlasatelé veřejnoprávních stanic.

Hypotéza č. 1 B: V mluvených projevech rozhlasových mluvčích komerčních stanic je více ortoepických nedostatků než v projevech hlasatelů veřejnoprávních stanic.

Hypotéza č. 2: Zpravodajské relace veřejnoprávních rádií jsou delší a obsahují více informací než zpravodajské relace soukromých stanic.

Hypotéza č. 3: Moderátoři veřejnoprávních rozhlasových stanic mají vyšší vzdělání než moderátoři soukromých rozhlasových stanic.

Hypotéza č. 4: Při porušení pravidel hrozí moderátorům veřejnoprávních rádií vyšší sankce než moderátorům soukromých rádií.

5.2 Výzkumné metody, výzkumný vzorek, časová organizace výzkumu

Ke splnění cíle jsme použili metody analýzy, komparace a rozhovor. Analýza znamená postup rozkladu zkoumaného jevu na jednotlivé části, které se také dále postupně zkoumají. Při této metodě se postupuje od celku k částem. Analýza umožňuje odhalovat různé vlastnosti procesů. Používá se velmi často u vědeckovýzkumných prací a se syntézou patří k základním metodám ve vědecké činnosti. Komparace umožňuje zjištěné údaje porovnávat a patří také k základním metodám hodnocení. Na zpracování analýzy mluvených projevů vybraných moderátorů jsme použili tři nahrávky zpravodajských relací pořizené z veřejnoprávních stanic- Český rozhlas Hradec Králové (hlasatelka Michaela Spačilová, 11. 12. 2016 v 18 hodin), Český rozhlas Pardubice (hlasatelka Pavla Pilařová, 28. 12. 2016 v 16 hodin), Radiožurnál (hlasatelka Jana Gulda, 16. 1. 2017 v 16 hodin) a tři nahrávky z komerčních stanic- Rádio Černá Hora (hlasatel Jan Dian, 30. 12. 2016 v 18 hodin), Hitrádio Magic (hlasatel Vladan Hýl, 18. 1. 2017 v 9 hodin) a Evropa 2 (neznámá hlasatelka, 20. 1. 2017 v 8 hodin). Jedná se tedy o šest nahrávek. Mluvený projev jsme u vybraných mluvčích zpravodajských relací hodnotili podle zadaných kritérií (viz 5.4) Autentické nahrávky zpráv jsou umístěny na CD a přiloženy k diplomové práci. Hodnotili jsme moderátorské projevy ve zpravodajských relacích vysílaných vždy v celou hodinu. Pořady jsme nahrávali z internetového vysílání pomocí počítačového programu. Nahrávky byly několikrát detailně poslechnuty. Vytvořili jsme tabulky, kde uvádíme, v kolika případech a jakých chyb se dotýčný hlasatel dopustil. Dle zvolených kritérií jsme všechny výstupy charakterizovali a napsali jsme hlavní chyby, jichž se mluvčí dopustil. Výběr mluvčích byl zcela náhodný. Nahrané výstupy zpravodajství jsme po analýze jednotlivých zpráv porovnali a zjistili jsme, jakých chyb se moderátoři dopouštějí a zda chybují více hlasatelé veřejnoprávních stanic nebo soukromých stanic.

Zajímalo nás, zda úroveň mluvených projevů bude záviset například i na vzdělání mluvčích zpravodajských relací, zda se hlasatelé účastní nějakých kurzů mluvených projevů a zda vedení rozhlasových stanic nějakým způsobem projevy moderátorů kontrolují a vyhodnocují. Provedli jsme tedy doplňující rozhovor vedený elektronickou formou s vybranými pracovníky zkoumaných rádií. Oslovili jsme Ladu Klokočnickovou (vedoucí Programu Českého rozhlasu Hradec Králové), Zdeňka Nováka (vedoucí Programu Českého rozhlasu Pardubice), Jana Pokorného (ředitel Zpravodajství Českého rozhlasu), Markétu Hamerníkovou (moderátorka na Hitrádiu Magic), Radka Mikeše (programový ředitel Rádia Černá Hora) a Helenu Holubovou (Press Evropy 2). I přesto, že jsme nehodnotili mluvený projev na Rádiu Impuls, zeptali jsme se na stejné otázky i šéfredaktora zpravodajství Rádia Impuls pana Ladislava Vonze, abychom měli podrobnější rozhovor. Vyhodnocení rozhovoru se nachází v podkapitole 7.3 a celý rozhovor je součástí přílohy.

5.3 Představení jednotlivých stanic

Český rozhlas Hradec Králové vysílá denně od páté hodiny ranní do sedmé večerní. Ve svém vysílání podává informace z Královéhradeckého kraje. V programu se objevují zprávy, publicistika, zábavné a soutěžní pořady, domácí a zahraniční hudba. Od roku 1999 sídlí v Havlíčkově ulici v Hradci Králové. Do cílové skupiny posluchačů Českého rozhlasu Hradec Králové patří obyvatelstvo staršího a středního věku. Ředitel regionálního vysílání je Jan Menger a vedoucí programu je Lada Klokočnicková.

Český rozhlas Pardubice mapuje život a dění v Pardubickém kraji. Programové schéma přináší taktéž zpravodajství, publicistiku, informace ze sportu, soutěže, české a zahraniční písně. Od roku 2002 vysílá svůj samostatný celodenní program. Prostory pardubického rozhlasu jsou v podkroví budovy Anežky České. Český Rozhlas Pardubice je jediné rádio, které nyní vysílá z Pardubic (s výjimkou internetových rádií). Ředitel regionálního vysílání je Jan Menger, vedoucím programu se stal Zdeněk Novák. Do cílové skupiny posluchačů zahrnujeme obyvatele středního a vyššího věku, pocházející z daného regionu.

Radiožurnál patří mezi zpravodajské stanice. Každý den 24 hodin nabízí souhrnný

informační servis o domácích i zahraničních událostech. Ve vysílání se vyskytují zprávy z ekonomiky, politiky, kultury, sportu, zprávy o počasí a dopravě. Redaktoři zpracovávají vysílání společenských diskuzí, rozhovory se zajímavými veřejně činnými lidmi, komentáře různých názorů, náboženské pořady i vysílání pro národnostní menšiny. Pracovníci se řídí Kodexem Českého rozhlasu a žurnalistickými zásadami. Šéfredaktorem Radiožurnálu je Ondřej Suchan. Radiožurnál sídlí v Praze ve Vinohradské ulici.

Rádio Černá Hora se nachází v Dlouhé ulici v Hradci Králové. Bylo prvním soukromým rádiem na severu východních Čech. Stanice přináší informace z regionu i ze světa, mnoho soutěží, tipy na různé hudební a společenské akce, hudební novinky i starší tvorbu české a zahraniční hudební scény. Formát stanice je AC – CHR, jedná se tedy o komerční hudební stanici pro mladší i starší posluchače. Rádio také pořádá kulturní společenské akce v celém regionu východních Čech, které mnohdy samo vytváří a mediálně podporuje. Rádio každoročně pořádá i svůj ples- Ples rádia Černá Hora. Držitelem licence na vysílání je Martin Černý.

Hitrádio Magic sídlí v ulici Nerudova v Hradci Králové. Hitrádio mediálně zastupuje Radiohouse, což je největší obchodní rádiová síť. Ve zpravodajství se vyskytují informace především z Královéhradeckého kraje. Nechybí ani zprávy o sportu, dopravě, počasí a soutěže. Moderátoři se velmi často účastní různých společenských akcí. Rádio se zaměřuje na mladší posluchače, vysílají novější písně, ale mají i pořady s hudební tvorbou z 80. a 90. let. Ve vysílacím programu můžeme slyšet všechny hudební styly.

Komerční rádio Evropa 2 je posledním rádiem, u kterého budeme hodnotit mluvený projev mluvčího zpráv. U rádia je nejznámější ranní vysílání, které moderuje Leoš Mareš, Patrik Hezucký a Lucie Šilhánová. Program je zaměřený na mladé posluchače a obsahuje zejména nejnovější písně ze zahraniční hudební tvorby. Jedná se o hudební formát CHR, který je zaměřen na cílovou skupinu posluchačů ve věku od 12 do 29 let. Budova tohoto rádia je postavena v ulici Wenzigova v Praze. Společně s rádii Frekvence 1, Rádio Bonton, Dance radio a Zet patří do mediální skupiny Lagardère Activ Radio International. Pokrývá téměř celou Českou republiku.

5.4 Kritéria analýzy

Publikace Jiřího Krause *Jazyk v proměnách komunikačních médií* obsahuje teorii čtyř komunikačních maxim, jejichž autorem je britsko-americký filosof Paul Grice (1913-1988). Radí v nich, jak úspěšně komunikovat. Grice se také věnoval sémantice, pragmatice, filozofii jazyka a komunikační maxima sepsal a pojmenoval v roce 1975 ve své stati *Logic and Conversation*. Jedná se o pragmatické postupy, které je třeba dodržovat, aby se komunikace nezhroutila. Patří sem maxima kvantity, maxima kvality, maxima relevance a maxima způsobu. Tato konverzační maxima jsou obecně uznávaná pravidla komunikační úspěšnosti. Grice je nejprve směřoval na dialog, ale maxima se obecně vztahují i na stylizaci a porozumění v situacích monologických.⁸⁰

1. Maxima kvantity:

Zde je kladen hlavní důraz na přiměřené množství potřebné informace- neříkat zbytečně mnoho, ani příliš málo.⁸¹ „Z maximy kvantity vyplývá důležitá zásada mediálního zpravodajství- „Více pozornosti, a tím také více místa a času, se uděluje jevům aktuálním, tématům celostátního významu, kulturně a geograficky bližším, významným a všeobecně známým osobnostem (celebritám).“⁸²

2. Maxima kvality:

Maxima kvality souvisí s pravdivostí sdělovaných tvrzení. K pochopení maxim kvality si uvedeme příklad. „Příkaz „Nelži, vyjadřuj se pravdivě!“ a pravidlo „Co se říká, je míněno vážně a opravdově“ znějí problematicky jen zdánlivě. Obě maximy jsou totiž ve značné míře závislé na kontextu. Kladná odpověď na otázku „Umíte anglicky?“ je pravdivá tam, kde se nás cizinec chce na ulici zeptat na cestu k nejbližší stanici metra, ale může se ukázat jako naprosto nepravdivá a zavádějící tam, máme-li do angličtiny přeložit nebo tlumočit náročný odborný text.“⁸³

Ve zpravodajství do maxim kvality řadíme pravdivé ověřitelné informace. Mluví

⁸⁰KRAUS, J. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008, s. 72. ISBN 978-80-246-1578-3.

⁸¹Tamtéž, s. 73.

⁸²Tamtéž, s. 73.

⁸³Tamtéž, s. 73.

by měl vždy říkat pravdu, zprávy nehodnotit, pouze pravdivě informovat. Hlasatel musí citovat a uvádět zdroje.

3. Maxima relevance:

Komunikační jednání přeměňuje míru informovanosti příjemce, povzbuzuje či ruší jeho zájem a vědomosti uchované v paměti. Nejedná se tedy jen o přenesení toho, co autor míní. Podněcuje příjemcovu schopnost uvažovat a tím u něho vyvolává poznávací efekty. Informace uložené v textu jsou tím podstatnější, čím je autorova komunikační snaha nižší a kognitivní účinky u recipienta vyšší.⁸⁴

Z maximy relevance vyplývají podstatné zásady mediálního zpravodajství, které se nazývají zpravodajské hodnoty. Zprávou se stává to, co je něčím mimořádné a vzácné, co lze považovat za jednoznačné, konfliktní a překvapivé. Zpráva by měla náležet do stálého interního chodu média, měla by se odehrávat v prostředí, které je blízké danému médiu a její děj by se měl formulovat jasně a jednoduše. Za hodnotu se považuje i blízký vztah události k známým osobnostem, k velkým či blízkým státům.

Se zpravodajskými hodnotami souvisí i situace, že pokud dvě tvrzení spolu souvisí, příjemce mezi nimi očekává souvislosti.⁸⁵

4. Maxima způsobu:

Vyjadřování přiměřené tématu, situaci a řečovým partnerům, srozumitelnost a vyhýbání se víceznačným formulacím patří k zásadám maxim způsobu. Obsah této maximy zahrnujeme k rétorice a praktické stylistice. Narušení maximy způsobu se považuje za chybné, může se stát dokonce i prvkem ironie či pokusu o výlučnost. Vnímání těchto symptomů je závislé na souvislostech a také na znalostech příjemce. V tisku, rozhlase, televizi je zachovávání maximy způsobu výsledkem nepřetržitého rozporu mezi stylistickou aktualizací, potřebou vyjadřovat se jiným způsobem a průběhem automatizace, opakování, frázovitosti, přeměny mnohdy používaných módních výrazů v klišé. Narušením této maximy může vzniknout nedorozumění, změny v klasifikaci informace nebo v citových postojích, které vůči ní recipient zaujme.

Do maxim způsobu řadíme také specifické verbální a paraverbální prostředky,

⁸⁴KRAUS, J. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008, s. 73. ISBN 978-80-246-1578-3.

⁸⁵Tamtéž, s. 73-74.

mezi které zahrnujme způsoby oslovení, pojmenování třetích osob, výběry vykání či tykání, užívání zdvořilostních projevů, modalizátorů. Dále sem patří také melodie řeči, výběr spisovných a nespisovných jazykových výrazů, gesta a mimika.⁸⁶

Každý projev budeme hodnotit podle maxim kvantity, kvality, relevance a způsobu. Také vyhodnotíme, zda jsou zprávy vyvážené, nestranné, ověřené alespoň ze dvou nezávislých zdrojů, aktuální, jasné a srozumitelné.

Oblasti, které budeme zaznamenávat a kvantitativně hodnotit (řadí se do maxim způsobu): výslovnost samohlásek, délka samohlásek, výslovnost souhlásek, přeréknutí, výslovnost cizích slov, nespisovné jazykové podoby, parazitní slova, hyperkorektní výrazy, hezitační zvuky, intonace, pauzy, mluvní tempo, barva hlasu, ráz.

6 ANALÝZA VYBRANÝCH MLUVENÝCH PROJEVŮ

6.1 Veřejnoprávní rozhlasové stanice

Český rozhlas Hradec Králové: Zprávy 11. 12. 2016 v 18 hodin, moderátorka Michaela Spáčilová

Moderátorka Michaela Spáčilová pravidelně uvádí zprávy na Českém rozhlase Hradec Králové od roku 2014. Zprávy, které moderovala 11. prosince, začaly přesně v 18 hodin. Celá zpravodajská relace trvá 4 minuty, 30 sekund. Součástí zpráv jsou také sportovní zprávy, zprávy o počasí a zprávy o dopravě (Zelená vlna).

Zprávy jsou neutrální (není v nich patrná žádná závislost na politických stranách či hospodářských korporacích). Zdroje hlasatelka uvádí a relace jsou doplněny o rozhovory z místa dění. Ve zprávách převažují aktuální události z regionu, zprávy ze sportovního odvětví, informace o počasí a zprávy o dopravě. Zpravodajství je vyvážené.

⁸⁶KRAUS, J. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008, s. 74-76. ISBN 978-80-246-1578-3.

Maxima kvantity:

Na začátku je stručný obsah zpravodajské relace: uveden čas, informace o projektu Hřebenovka, o novele vinoték, jedna zpráva ze sportu o Martině Sáblíkové a stručná zpráva o počasí. Zprávy obsahují přiměřené množství informací a jsou aktuální, např.: *Návštěvnost lyžařských areálů v Královéhradeckém kraji o víkendu negativně ovlivnilo počasí. Třeba dnes se teploty v horských střediscích pohybovaly nad bodem mrazu a střídaly se dešťové a sněhové přeháňky. Například do Skiareálu Špindlerův Mlýn dorazilo dnes dva a půl tisíce lyžařů. V sobotu to byl téměř dvojnásobek. Výrazně nižší návštěvnost zaznamenalo také Skicentrum Říčky v Orlických horách.*

Dvě informace jsou geograficky blízké kraji (lyžařské areály v Královéhradeckém kraji a událost o expozici betlémů z Rychnova nad Kněžnou).

Celostátní charakter má zpráva, která se týká novely vinařského zákona, dvě sportovní zprávy o Martině Sáblíkové a o českých biatlonistech.

Maxima kvality:

U maxim kvality hodnotíme pravdivost sdělovaných tvrzení. Moderátorka uvádí zdroje informací, informace jsou doplněny i o rozhovory z místa dění (rozhovor s Alenou Křížovou, starostkou Deštného v Orlických horách a rozhovor s Kamilem Dvorným, organizátorem výstavy betlémů v Rychnově nad Kněžnou).

Michaela Spáčilová zprávy nehodnotí, jen o nich informuje, nevyjadřuje svůj osobní názor.

Maxima relevance:

Zprávou se stává to, co je zásadní a výjimečné. Ve zprávách převažují aktuální události z Královéhradeckého kraje (lyžařské areály, expozice betlémů, dotace na místní projekt), které jsou posluchačům blízké a jsou pro ně nějakým způsobem zásadní a výjimečné. Složení pořadu je tedy pro příjemce zcela relevantní. Také předpověď počasí a informace o dopravě jsou věnovány pouze danému regionu.

Maxima způsobu:

1. Artikulace:

U výslovnosti samohlásek jsme nezaregistrovali žádné chyby, ale hlasatelka chybovala v dodržování délek samohlásek. V projevu jsme slyšeli prodloužení krátkého vokálu (*na:, a:, zataženo:*) a naopak i zkrácení dlouhého vokálu (*areálu* místo správného *areálů* a *prodejců* místo *prodejců*).

Chybně řečené souhlásky byly ve třech případech. Jedná se o slova *náštnost*, *šťasnou*, *aternativou*.

Přeřeknutí proběhlo jednou, ale ihned došlo k opravě (*z plastových oprava: v plastových obalech*).

U maxim způsobu si také všímáme výslovnosti cizích slov. V projevu moderátorky Spáčilové jsme slyšeli dvě anglická slova *Ski areál*, *Ski centrum*. V jejich výslovnosti nechybovala.

Hlasatelka Spáčilová ve zprávách nepoužívá víceznačné formulace ani nespisovné jazykové podoby.

V projevu jsme nezaznamenali žádná parazitní slova. Moderátorka nepoužívá ani hyperkorektní výrazy.

2. Zvukové modulátory:

Větná intonace, která představuje střídání různých výšek hlasu během řeči, je v mluveném projevu správná, a tudíž umožňuje posluchačům správné pochopení textu. Intonace je u každé oznamovacích věty klesavá (např. *Projekt na stavbu nových rozhleden v Orlických horách a na Broumovsku dotaci nezíská*).

Pauzy, které slouží k frázování řeči a umožňují učinit řeč srozumitelnější a přehlednější, užívala moderátorka bezchybně. Nejvíce se vykytují pauzy fyziologické, které slouží k nádechu a jsou umístěny na konci ukončeného větného celku.

Mluvčí má příjemnou barvu hlasu, zvolila vhodné mluvní tempo, které je adekvátní typu pořadu.

V jednom případě došlo ke slovnímu spojení bez rázu (*čtyřiaž sedum*).

Tabulka 1: Souhrn chyb hlasatelky Michaely Spáčilové

Oblast zkoumání	Počet chyb
výslovnost samohlásek	0
délka samohlásek	5
výslovnost souhlásek	3
přeřeknutí	1
výslovnost cizích slov	0
nespisovné jazykové podoby	0
parazitní slova, hyperkorektní výrazy	0
hezitační zvuky	0
intonace	0
pauzy	0
mluvní tempo	0
barva hlasu	0
ráz	1

Zdroj⁸⁷

⁸⁷ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Český rozhlas Pardubice: Zprávy 28. 12. 2016 v 16 hodin, moderátorka Pavla Pilařová

Pavla Pilařová v Českém rozhlase Pardubice uvádí zpravodajské relace a působí i jako editorka vysílání. Hodnotit budeme její mluvený projev z 28. prosince.

Zprávy moderátorky Pilařové začaly přesně v 16 hodin a trvaly 4 minuty. Jejich součástí jsou také sportovní zprávy, zprávy o počasí a zprávy o dopravě (Zelená vlna).

Události jsou neutrální (není zvýhodňována žádná politická strana či hnutí, ani názory jednotlivých skupin společnosti). Zprávy obsahují objektivní a vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů. Přinášejí přehled nejdůležitějších informací, které se momentálně odehrávají v Pardubickém kraji, nechybí v nich ani zásadní informace z republiky a ze světa (např. dopravní stavby v Pardubickém kraji, nová vyhláška pro odlov kormoránů, varování před sněhovými jazyky).

Maxima kvantity:

Maxima kvantity zahrnují požadavek přiměřeného množství potřebných informací. Mediální zpravodajství by nemělo sdělovat příliš mnoho, ani málo informací. Tento požadavek moderátorka zpráv splňuje. Například zpráva o dopravních stavbách v Pardubickém kraji je výstižná a stručná: *Na další velké dopravní stavby si budou muset lidé v Pardubickém kraji ještě příští rok počkat. Silničáři je teprve připravují a vykupují pro ně pozemky. Otevřený by ale měl být nový letištní terminál a upravené přednádraží v Pardubicích. Obnova čeká některé významné památky.*

Maxima kvantity také vyžadují pozornost jevům aktuálním, tématům celostátního významu, kulturně a geograficky bližším, významným a všeobecně známým osobnostem. Aktuálními zprávami je například varování před náledím a sněhovými jazyky či pozvánka na pardubický večerní basketbalový zápas.

Pouze jedna zpráva je celostátního charakteru (informace o opatření proti teroristickým útokům na Silvestra), ostatní události jsou geograficky bližší, týkají se Pardubického kraje (např. dopravní stavby).

O všeobecně známých osobnostech se moderátorka Pilařová ve sledovaných zprávách nezmiňuje.

Maxima kvality:

Maxima kvality jsou splněna, pokud jsou zprávy pravdivé, nechybí v nich žádné podstatné informace, údaje jsou uvedeny přesně a všechny použité zdroje jsou popsány. Zmíněné požadavky si vysvětlíme u kulturní zprávy, které se moderátorka věnuje. Jedná se o akci s názvem *Hrajeme spolu za Pardubice*. Ve zprávě jsou přesně uvedeny všechny podstatné informace (místo, čas, program) a použitý zdroj (rozhovor s ředitelkou Komorní filharmonie Pardubic Jarmilou Zbořilovou). I ostatní zprávy jsou uvedeny přesně a zdroje jsou popsány.

Maxima relevance:

Zprávy jsou pro regionální posluchače relevantní. Převážně všechny události pocházejí z Pardubického kraje (stavby v Pardubickém kraji, potíže s kormorány v Pardubicích a okolí, kulturní pozvánka do pardubické Tipsport Arény). Ve zprávách o počasí se moderátorka okrajově zmiňuje i o jiných krajích, ale podrobně rozebírá pouze počasí v Pardubicích. Informace týkající se opatření proti teroristickým útokům na Silvestra je důležitá po celé republice. Zahraniční zprávu Pilařová neuvádí žádnou.

Důležitost zpráv pouze podceňuje slyšitelné usmívání moderátorky ve větě *v Krušných horách se budou podle meteorologů tvořit sněhové jazyky*.

Maxima způsobu:

Sdělované informace jsou srozumitelné (v projevu se nevyskytují hezitační zvuky, módní výrazy, hyperkorektní výrazy, význačné formulace). Jen věta *Auta do tří a půl tuny jed'tě přes Mistrovice a Bystřičko a nad tří a půl tuny jed'te přes Bystřec* by lépe zněla ve formě *Řidiči aut do tří a půl tuny jed'te přes Mistrovice a Bystřičko a řidiči aut nad tří a půl tuny jed'te přes Bystřec*.

1. Artikulace

Ve výslovnosti souhlásek hlasatelka chybovala jednou. Správně by mělo být řečeno *nová vyhláška upravuje*, ale v projevu jsme slyšeli *nová vyhláška opravuje*. Ve zpravodajské relaci jsme u moderátorky Pilařové zaslechli jednou prodloužení krátkého vokálu (*silnici:*). U slovního spojení *dopravní stavby* je slyšitelné příliš velké

prodloužení dlouhého vokálu, které působí expresivně. V událostech se vyskytlo i zkrácení dlouhého vokálu (*náledim, kormoránu, Pilařova, Zbořilova*).

Chybně vyslovená souhláska byla u slova *šťasnou* (místo *šťastnou*) a *hoách* (místo *horách*). Také ve slově *přednádraží* došlo k chybné výslovnosti- *přenádraží*.

Mluvčí zpráv se přeřekla v jedné větě, ale následně se ihned opravila (*nová vyhláška upravuje pravidla po pro odlov kormoránů*).

Hlasatelka Pilařová nepoužívá víceznačné formulace. Mluví převážně spisovnou formou jazyka (např. *kvůli teroristickému útoku, na silnicích Pardubického kraje*). Pouze dvakrát řekla *taky* (správně mělo být řečeno *také*).

Parazitní slova, která se považují za rétorickou chybu, jsme v mluveném projevu nezaznamenali.

2. Zvukové modulátory:

V analýze jsme zaznamenali potíže s intonací. Dvakrát během výstupu jsme zaslechli stoupavou intonaci v místě, kde by měla být klesavá, jelikož se jednalo o konec významového celku: *hrajeme spolu za Pardubice?, s týmem NH Ostrava?*.

Tempo řeči je přiměřené pořadu. Hlasatelka od sebe jednotlivé události odděluje pauzami, jednou však pauza zbytečně dlouho přebývala (*s týmem NH Ostrava, říká ředitelka*). Barva hlasu moderátorky Pilařové je příjemná a hlasitost je adekvátní danému typu pořadu. Špatné užití rázu jsme ve zpravodajství nezaznamenali.

Tabulka 2: Souhrn chyb hlasatelky Pavly Pilařové

Oblast zkoumání	Počet chyb
výslovnost samohlásek	1
délka samohlásek	6
výslovnost souhlásek	3
přeřeknutí	1
výslovnost cizích slov	0

Oblast zkoumání	Počet chyb
nespisovné jazykové podoby	2
parazitní slova, hyperkorektní výrazy	0
hezitační zvuky	0
intonace	2
pauzy	1
mluvní tempo	0
barva hlasu	0
ráz	0

Zdroj⁸⁸

Radiožurnál: Zprávy 16. 1. 2017 v 16h, hlasatelka Jana Gulda

Hlasatelka Jana Gulda patří mezi zprávařky Rádía Česko a Radiožurnálu. Zprávy, které hodnotíme, začaly přesně v 16 hodin. Jsou delší než u komerčních stanic, trvají 6 minut, 41 sekund. Obsahují informace domácí, ze světa, sportovní zpravodajství, zprávy o počasí a o dopravě (Zelená vlna). Sportovní události a zprávy o dopravě Jana Gulda nemoderovala.

Moderátorka podala objektivní zpravodajství. Události jsou nezávislé na politických stranách, obsahují vyvážené množství informací. Např. jsou uvedeny zprávy o ptačí chřipce, informace o chystané podpoře rodin v sociálním pojištění, příčiny zřícení střechy v České Třebové, zpráva o bezpečnosti na českých letištích, o obvinění ředitele společnosti Samsung.

⁸⁸Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Maxima kvantity:

Události obsahují přiměřené množství informací. Jedná se o aktuální zpravodajství (např. zpráva o momentálním jednání tripartity). Celostátní charakter má např. zpráva o nových případech ptačí chřipky. Kulturně a geograficky blízká zpráva je např. informace o zřícení střechy v České Třebové. Zpráva ze zahraničí pojednává o obvinění šéfa firmy Samsung kvůli miliardovém úplatku.

Maxima kvality:

Maxima kvality jsou splněna, pokud jsou zprávy pravdivé, nechybí v nich žádné podstatné informace a jsou uvedené zdroje, z kterých se čerpalo. Maxima kvality ve zprávách Radiožurnálu jsou neporušena, což si můžeme dokázat např. ve zprávě týkající se ptačí chřipky (*Nové případy ptačí chřipky zatím způsobily škodu až 8 milionů korun. Po jednání vlády to oznámil ministr zemědělství Marian Jurečka z KDU-ČSL. Veterináři utratili přes 13 tisíc ptáků hlavně v domácích chovech. Majitelé zvířat mají nárok na kompenzaci od státu. Ministerstvo zemědělství má podle Jurečky na náhradu škod 31 milionů korun.*). Informace jsou podstatné, přesné a zpráva také obsahuje rozhovor s ministrem zemědělství.

Maxima relevance:

Zprávou se stává to, co lze považovat za jednoznačné, konfliktní, překvapivé. Události by se měly odehrávat v prostředí, které je blízké příslušnému médiu a zpracování děje by mělo být jasné a jednoduché. Zprávy obsažené v tomto pořadu jsou z území ČR, pouze jedna pochází ze zahraničí. Události jsou jednoznačné, konfliktní, překvapivé (ptačí chřipka způsobila škodu 8 až 10 milionů korun, zatykač na šéfa Samsungu, havárie auta na dálnici). Jana Gulda prezentuje zásadní a výjimečné informace.

Maxima způsobu:

Mluvčí Gulda se vyjadřuje srozumitelně a v jejím mluveném projevu jsme nezaznamenali žádné rušivé elementy v podobě módních či hyperkorektních výrazů. Projev hlasatelky je jednoznačný a přesný.

1. Artikulace:

Prodloužení krátké samohlásky jsme v projevu zaznamenali pouze jednou, a to ve slově *pojištění*, avšak zkrácení dlouhé samohlásky vzniklo ve slovech: *turnaje*, *plánuje*, *prezidentky*, *oblačno*, *přesto*.

Kvalita souhlásek byla zachována, jen při výslovnosti slova *kdyby* hlasatelka vynechala souhlásku *k*. Nedbalou výslovnost souhlásek nebo vytváření přílišných šumů jsme ve zpravodajské relaci neslyšeli.

Jana Gulda se v projevu nepřekřela, nepoužívala víceznačné formulace a mluvila spisovnou formou češtiny. Překřel se její kolega, který moderoval sportovní zprávy a počasí. Jednalo se o toto překnutí: „*Na lavičce Dynamo bude stát právě Holan, který zatím nechce dávat před tým útoky před poslední čtvrtinou základní části.*“

2. Zvukové modulátory:

V této oblasti jsme zaznamenali jednu chybu týkající se intonace, kdy hlasatel Zelené vlny ve větě „*Další Zelená vlna nejpозději za půl hodiny.*“ nepoužil klesající intonaci. Jednalo se o ukončující větu dopravních zpráv.

Mluvčí Jana Gulda vyslovila slovní spojení *po jednání* bez rázu. Došlo tedy ke změně smyslu výpovědi- *pojednání*. Hezitační zvuky použil hlasatel Zelené Vlny, kde v šesti případech vyslovil vokál *é*. Tímto paralingvistickým jevem porušil souvislou řeč. V ostatních případech se hlasatelé nedopustili žádných chyb.

Tabulka 3: Souhrn chyb hlasatelky Jany Gulda

Oblast zkoumání	Počet chyb
výslovnost samohlásek	0
délka samohlásek	6
výslovnost souhlásek	1
překnutí	1
výslovnost cizích slov	0

Oblast zkoumání	Počet chyb
nespisovné jazykové podoby	0
parazitní slova, hyperkorektní výrazy	0
hezitační zvuky	6
intonace	1
pauzy	0
mluvní tempo	0
barva hlasu	0
ráz	1

Zdroj⁸⁹

6.2 Komerční rozhlasové stanice

Rádio Černá Hora: Zprávy 30. 12. 2016 v 18 hodin, hlasatel Jan Dian

Zprávy začaly přesně v 18 hodin, jsou kratší než u veřejnoprávních stanic, trvaly 2 min. Jejich součástí byly také zprávy o počasí a dopravní servis. Zpravodajství z dopravy uváděla moderátorka odpoledního programu Lucie Eisenreichová, ale jelikož ve zprávách nechybovala, její mluvený projev nehodnotíme a soustředíme se pouze na projev Jana Diana.

Maxima kvantity:

Zpravodajství na Rádiu Černá Hora je krátké, ale výstižné. Splňuje maxima kvantity, protože obsahuje přiměřené množství informací. Například zpráva o evakuaci

⁸⁹Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

lyžařů obsahuje všechny potřebné informace a její délka je přiměřená typu pořadu: *Asi sto padesát lyžařů zůstalo dneska odpoledne uvězněných na lanovce v Nízkých Tatrách na Slovensku. Evakuace trvala dvě hodiny a kromě záchranářů z horské služby se na ní podíleli i hasiči. Lanovka se zasekla kvůli poruše na elektrickém zařízení. Nikomu se naštěstí nic nestalo.*

Zpravodajství z hlediska maxim kvantity by se mělo věnovat jevům aktuálním, tématům celostátního významu, kulturně a geograficky bližším, významným a všeobecně známým osobnostem. Na Rádiu Černá Hora chybí kulturně a geograficky blízké informace. Ve zpravodajské relaci převažují témata celostátního charakteru (např. evakuace lyžařů v Nízkých Tatrách na Slovensku, událost z Polska, informace o kuriózních sázkách). Pouze jedna sportovní zpráva pochází z Pardubic (o hokejovém zápase) a dopravní servis přináší informace z Pardubic a okolí. Počasí je zaměřeno na celou republiku, o významných osobnostech se moderátor nezmiňuje.

Maxima kvality:

Maxima kvality ve zprávách nejsou porušena.

Maxima relevance:

Informace celostátního charakteru jsou pro posluchače relevantní (např. zpráva z Polska, která se týká teroristického útoku), avšak chybí události z regionu, tudíž maxima relevance jsou splněna pouze z poloviny.

Maxima způsobu:

1. Artikulace

Kvalita samohlásek nebyla dodržena ve slově *elektrický*, mluvčí Jan Dian vyslovil *alektrický*.

Prodloužení krátkého vokálu se vyskytlo několikrát: *a*:, *slunečno*:, *adoptuje*:, *setmělo*:, *opatrně*:, *odpoledne*:. Zaznamenali jsme také zkrácení dlouhého vokálu: *Tatrach*, *mezi Rychnovem a Javornici*, *stovky řidičů*.

Ve zprávách o dopravě vyslovila moderátorka Lucie Eisenreichová *Mějte oči na stopkách*, což považujeme za nevhodné a ve slově *stopkách* nevyslovila *ch*.

Shledali jsme několik nevhodných nespisovných slov či slovních spojení: *pak, v tuhle tu chvíli, přituhne, teploty někde mínus trojky, teploty u mínus devítky, lanovka se zasekla*. Vhodnější forma slov je *poté, v tuto chvíli, čkejme větší mráz, teploty u mínus třech stupňů, teploty činí mínus devět stupňů, lanovka přestala fungovat*. Parazitní slova či hezitační zvuky jsme v mluvené projevu mluvčího Jana Diana nezaslechli.

2. Zvukové modulátory:

Četné problémy má hlasatel s intonací, chyboval v ní čtyřikrát. Jednalo se o případy, kdy měla být intonace klesavá, ale hlasatel ji učinil stoupavou: *Rozehraný je ale v tuhle tu chvíli zápas Třince s Chomutovem? Dynamo hostí doma Kometu? Startuje zápas Dynama proti brněnské Kometě? Můžete si vsadit na to, jestli Andrej Babiš koupí televizi Nova?*

Používání pauz jsme vyhodnotili jako bezchybné, ale v projevu se vyskytuje rychlé mluvní tempo, kvůli kterému působí řeč nepřehledně a v několika případech nesrozumitelně (např. slovo *meteorologové*).

Vyskytlo se chybné užití rázu ve slově *evakuace*. Ve spisovné výslovnosti se nesmí klást ráz ve slovech cizího původu, kde dochází k setkání dvou samohlásek.

Barva hlasu hodnotíme negativně, ovšem jedná se o subjektivní pocit. Slyšíme hlas postavený příliš vysoko, což nezní příjemně.

Tabulka 4: Souhrn chyb hlasatele Jana Diana

Oblast zkoumání	Počet chyb
výslovnost samohlásek	1
délka samohlásek	9
výslovnost souhlásek	1
přeřeknutí	0
výslovnost cizích slov	1

Oblast zkoumání	Počet chyb
nespisovné jazykové podoby	6
parazitní slova, hyperkorektní výrazy	0
hezitační zvuky	0
intonace	4
pauzy	0
mluvní tempo	1
barva hlasu	1
ráz	1

Zdroj⁹⁰

Hitrádio Magic: Zprávy 18. 1. 2017 v 9 hodin, hlasatel Vladan Hýl

Zprávy na Hitrádiu Magic začaly minutu po deváté hodině ranní. Uváděl je hlasatel Vladan Hýl. Jejich součástí bylo také sportovní zpravodajství. Informace o dopravě a o počasí moderoval Lukáš Hamerník. Události z dopravy však byly řečeny již před začátkem hlavních zpráv.

Maxima kvantity:

Zprávy trvaly 2 minuty, 24 sekund. Zpravodajství je stručné, ale obsahuje přiměřené množství informací. Například si můžeme uvést tuto zprávu: *Víkendový pád střechy sportovní haly v České Třebové policie vyšetřuje jako obecné ohrožení z nedbalosti. Pardubický kraj si podle hejtmána Martina Netolického nechá zpracovat vlastní, nezávislé posouzení celé stavby. Zřícenou střechu zkoumá soudní znalec. Posudek*

⁹⁰Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

vyhotoví v následujících měsících. Informace také obsahuje rozhovor s hejtmanem pardubického kraje s Martinem Netolickým. Zmíněná událost je aktuální, jsou v ní řečeny veškeré potřebné informace, jedná se o geograficky bližší zprávu. Informace geograficky blízká je také o letišti v Hradci Králové.

Celostátní charakter má zpráva o Čechovi, který šíří HIV virus: v *Thajsku zatkli Čecha obviněného z šíření viru HIV. Zdeněk Pfeifer je už několik měsíců na seznamu hledaných osob. Podle naší policie totiž, i když věděl, že je HIV pozitivní, měl styk minimálně s třiceti muži po celém Česku. Nejméně tři z nich nakazil.*

Pod zprávu věnovanou významným osobnostem zahrnujeme informace o novém předsedovi Evropského Parlamentu, kterým se stal Ital Tajani.

Maxima kvality:

Při hodnocení maxim kvality jsme našli v jednom případě porušení, jelikož se ve zpravodajské relaci vyskytla nekvalitní informace. Zpráva se označuje jako nekvalitní, obsahuje-li hodnotící adjektiva či adverbia. Vladan Hýl vyslovil v událostech ze sportu větu „celkem hladce postoupil Tomáš Berdych, který si poradil s Američanem“. Tato informace je považována za nekvalitní a vyjadřuje hlasatelův subjektivní názor. Subjektivní pohled je cítit i z této formulace „šanci má i český europoslanec Pavel Telička“.

Maxima relevance:

Z hlediska této maximy jsou zprávy pro posluchače relevantní, tedy nějakým způsobem závažné. Události začínají zprávou celostátního charakteru (pátrání po muži, který přenáší HIV virus a zprávou o novém šéfu Evropského parlamentu). Následuje zpráva regionálního charakteru (pád střechy ve sportovní hale v České Třebové a o letišti v Hradci Králové. Poté slyšíme jednu informaci ze sportu (o tenise) a na závěr je řečeno počasí.

Maxima způsobu:

1. Artikulace:

Vladan Hýl je ve svém mluveném projevu velmi pečlivý na vyslovování vokálů, ve kterých vůbec nechyboval. Avšak moderátor Lukáš Hamerník zaměnil samohlásku a ve slově *tady* na samohlásku *e*. Jednalo se o větu, která začínala slovy *Teploty tady u nás*, kterou vyslovil chybně dvakrát, jelikož ji opakoval. Hlasatel Hýl se nedopustil zkrácení dlouhé samohlásky, ale zaznamenali jsme jeho chybné prodloužení ve slovech samohlásky na konci slov *středu*, *Česku*, *z nedbalosti*, *střechu*, *Rumunsku*. Naopak Lukáš Hamerník chybně zkrátil samohlásku ve slově *počítat*.

Správnou artikulaci vyžadují také souhlásky. V mluveném projevu Vladana Hýla a Lukáše Hamerníka jsme zaznamenali v jejich výslovnosti několik chyb. Vladan Hýl chyboval ve vyslovování souhlásek na začátku (*i dyž věděl*, *dále de i Kristýna Plíšková*), jedenkrát uvnitř slova, kde vynechal souhlásku *j* (*neméně tři z nich nakazil*) a dvakrát vypustil souhlásku na konci slova (*představitelům*, *postup*). Také vypustil *ch* ve slovním spojení *v měsících*. Moderátor Lukáš Hamerník v předpovědi počasí vypustil dvakrát souhlásku na začátku slova *jsou*.

Parazitní slovo jsme našli u Lukáše Hamerníka u předpovědi počasí: „*no počítat musíme s oblačnou, ale místy také polojasnou oblohou*“. Ostatní oblasti, týkající se artikulace hlasatele Vladana Hýla a moderátora Lukáše Hamerníka, byly bezchybné.

2. Zvukové modulátory:

Hezitační zvuk jsme zaslechli u Lukáše Hamerníka, který při předpovědi počasí vyslovil jednou *é* před slovem *mínus*.

Během řeči mluvčí správně střídali různé výšky hlasu. Jejich intonace umožňuje posluchačům správné pochopení textu, protože vymezuje věty nebo větné úseky a projev nezní monotónně.

Frázování řeči pomocí správných pauz činí mluvený projev srozumitelný. V jednom případě hlasatel Hýl v použití pauz chyboval. Větu *...i když věděl, že je HIV pozitivní, měl styk...* vyslovil bez pauzy.

Mluvní tempo je přiměřené typu pořadu a barva hlasu je příjemná a užívání rázu proběhlo v pořádku.

Tabulka 5: Souhrn chyb hlasatele Vladana Hýla

Oblast zkoumání	Počet chyb
výslovnost samohlásek	2
délka samohlásek	6
výslovnost souhlásek	8
přeřeknutí	0
výslovnost cizích slov	0
nespisovné jazykové podoby	0
parazitní slova, hyperkorektní výrazy	1
hezitační zvuky	1
intonace	0
pauzy	1
mluvní tempo	0
barva hlasu	0
ráz	0

Zdroj⁹¹

Evropa 2: zprávy 20. 1. 2017, v 8 hodin, hlasatelka neznámá

Zpravodajství na Evropě 2 začalo s minutovým zpožděním. Hlasatelka se nepředstavila, a i přesto, že jsme se pokusili zjistit, o jakou moderátorku by se mohlo

⁹¹Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

jednat, nemůžeme ji s přesností určit. Součástí zpráv jsou i informace o dopravě, pojmenované jako „Kde to stojí“ a o počasí.

Události byly řečeny v průběhu Ranní show Evropy 2, kterou moderuje Leoš Mareš, Patrik Hezucký a Lucie Šilhánová. Hezucký s Marešem zprávy uvedli tímto způsobem: „zprávy, zprávy jedeme, kde jsou zprávy, haló zprávy“, jak si můžete poslechnout nahrávce. V projevu je i velmi slyšet smích moderátorů. Někomu se to může zdát úsměvné, někdo to může považovat za nevhodné chování moderátorů.

Maxima kvantity:

Celkový čas zpravodajství je 2 minuty, 35 sekund. Události jsou stručné. Zprávaři by se měli věnovat aktuálním, geograficky bližším zprávám. Zpravodajská relace by měla zahrnovat i aktuálnost s celostátním významem a nemělo by se zapomínat ani na významné osobnosti.

Maximy kvantity mluveného projevu Na Evropě 2 jsou v pořádku. Hlasatelka zmiňuje *zpoždění vlaků na trase z Plzně do Domažlic kvůli nehodě, návštěvnost kin, zatčení hledaného Čecha ukrývaného v Thajsku, který šířil HIV virus, informace o nové zdravotnické klinice v Rusku pro největší představitele země*. Také je obsažena zpráva o *Letišti Václava Havla, které začalo provozovat sedmnáct nových automatických bran určených ke kontrole cestujících*. Všechny zprávy obsahují dostatek informací a splňují požadavky maxim kvantity.

Maxima kvality:

Maxima kvality jsou neporušeny, zprávy jsou pravdivé. Zdroje jsou uvedeny, což si můžeme dokázat na této zprávě: „*V Rusku vyrostе zdravotnická klinika pro nejvyšší představitele země, včetně prezidenta Putina. Souviset to může i s tím, že elity, které se dosud léčily v zahraničí, už na kliniky za hranice nemůžou, protože jsou na sankčních seznamech, píše to agentura Reuters.*“

V mluveném projevu jsme nezaznamenali ani žádné hodnotící, osobní názory, které by byly v rozhlasovém zpravodajství nežádoucí.

Maxima relevance:

Události jsou pro posluchače relevantní. Nejedná se o bulvární ani o fíčrové zprávy. Informace pochází zejména z České republiky (vlaková nehoda na Plzeňsku), ale nechybí ani zpráva ze zahraničí (nová zdravotnická klinika v Rusku). Jednu informaci (o návštěvnosti kin) můžeme považovat za zábavnou, méně důležitou, ale zahrnujeme ji pod kulturní zprávy, kterým by se mělo věnovat i zpravodajství.

Maxima způsobu:

1. Artikulace:

Kvalita výslovnosti samohlásek je v pořádku, mluvený projev obsahuje chyby v délce samohlásek. Vyskytuje se prodloužení krátkého vokálu (*slunečno:, vlaku:)* a zkrácení dlouhého vokálu (*páteční, představitele, šíření*).

Moderátorka chybovala ve výslovnosti souhlásek uvnitř slov (*přeměstí Moskvy, na D jednice, tento týden byl začen, české filmy se na celkové návštěvnosti podílely, opolední, návštěvnost kin*). Mluvčí také dvakrát vynechala souhlásku na začátku slova *jsou* (*tady sou zprávy, hlavní silnice v Česku sou v tuhle chvíli*). Nesrozumitelný je výraz *na Plzeňsku a sankční seznamy* zní jako *samčí seznamy*, což jsme však rozpoznali až po opakovaném poslechu.

Přeřeknutí nastalo ve zprávě, která se týkala zatčeného Čecha, kde mělo být řečeno *na ostrově, ale* hlasatelka vyslovila za *ostrov*. Za jakési přeřeknutí lze považovat i snahu uvést ve zprávách kolegyni, která měla připravenou reportáž o zprávě týkající se Letiště Václava Havla. Začátek události je však nesrozumitelný, protože mluvčí pustila reportáž příliš brzy, kdy sama ještě mluvila a ani není přesně slyšet, zda říká, že *dá slovo Katce* nebo *předává slovo Katce*.

Výslovnost cizích slov je správná (např. *agentura roitrs*), nezaregistrovali jsme žádné chyby.

Mluvčí použila dvě nespisovné jazykové formulace (*do kin nás to táhne čím dál víc, v tuhle chvíli*). Místo spojení *v Rusku má vyrůst* by bylo lepší použít *v Rusku má být postaveno*. Spojení v nahrávce zní v rozhlasovém zpravodajství je nevhodné.

Parazitní slova a hyperkorektní výrazy jsme v rozhlasové zpravodajské relaci nezaregistrovali.

2. Zvukové modulátory

Používání intonace a frázování řeči pomocí pauz je v analýze mluveného projevu bezchybné.

Moderátorka střídá pomalé mluvené tempo s rychlým. V situaci, kde se hlasatelka přerekla nebo mluvila nesrozumitelně, použila rychlé mluvní tempo, které může být příčinou některých jazykových nedostatků, které jsme u mluvčí zpráv našli.

V užití rázu moderátorka Evropy 2 chybovala ve dvou případech. Bez rázu vyslovila *s osobním autem*, což znělo jako *sobním autem* a slovní spojení *na obchvatu* vyslovila *nachvatu*. Barva hlasu je v mluveném projevu příjemná, v této oblasti nedošlo k žádným nedostatkům.

Tabulka 6: Souhrn chyb neznámé hlasatelky

Oblast zkoumání	Počet chyb
výslovnost samohlásek	0
délka samohlásek	5
výslovnost souhlásek	10
přereknutí	2
výslovnost cizích slov	0
nespisovné jazykové podoby	3
parazitní slova, hyperkorektní výrazy	0
hezitační zvuky	0
intonace	0
pauzy	0
mluvní tempo	1

Oblast zkoumání	Počet chyb
barva hlasu	0
ráz	2

Zdroj⁹²

7 KOMPARACE A VYHODNOCENÍ ANALÝZY

7.1 Statistika chyb

V diplomové práci jsme analyzovali 6 mluvených projevů. První 3 zpravodajské relace jsou zaznamenány z veřejnoprávních rozhlasových stanic a další 3 zpravodajské relace jsou pořízené z komerčních rozhlasových stanic. Všímalí jsme si chyb v artikulaci a v používání zvukových modulátorů. V oblasti artikulace jsme zkoumali výslovnost a délku samohlásek, výslovnost souhlásek, přechytlivostí, výslovnost cizích slov, výskyt nespisovných jazykových podob, parazitních slov a hyperkorektních výrazů. U oblasti zvukových modulátorů jsme hodnotili intonaci, používání pauz, mluvní tempo, barvu hlasu a užití rázu. Celkem jsme v mluvených projevech moderátorů našli 109 chyb.

V okruhu artikulace hlasatelé nejvíce chybovali v délce samohlásek. Dohromady jsme napočítali 37 chyb. Poté jsme nejvíce nedokonalostí zjistili u výslovnosti souhlásek, kde jsme odhalili celkem 26 chyb. U ostatních zkoumaných jevů se v mluvených projevech vyskytlo méně nedokonalostí. Zaznamenali jsme 11 nespisovných výrazů, 5 přechytlivostí, 4 chybné výslovnosti u samohlásek. Mluvčí nejméně chybovali ve výslovnosti cizích slov a v užití parazitních výrazů, u obou jsme našli pouze jeden výskyt.

V používání zvukových modulátorů jsme zjistili nejvíce chyb v užití intonace a hezitačních zvuků. Moderátoři chybovali v intonaci celkem v sedmi případech a sedmkrát také užití hezitačního zvuku. V pěti případech vyslovili slovní spojení bez rázu.

⁹²Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Hlasatelé dvakrát chybovali v použití pauzy a dvakrát jejich mluvní tempo nebylo adekvátní pořadu. Pouze jednou jsme zaznamenali nepříjemnou barvu hlasu.

V následující tabulce si ukážeme souhrn všech chyb, kterých se moderátoři v rozhlasových mluvených projevech dopustili. V tabulce jsme postupovali od oblasti nejvíce problematické po oblast s nejméně chybami.

Tabulka 7: Statistika chyb

Oblast zkoumání	Počet chyb
délka samohlásek	37
výslovnost souhlásek	26
nepisovné jazykové podoby	11
hezitační zvuky	7
intonace	7
přeřeknutí	5
ráz	5
výslovnost samohlásek	4
mluvní tempo	2
pauzy	2
výslovnost cizích slov	1
barva hlasu	1
parazitní slova, hyperkorektní výrazy	1

Zdroj⁹³

⁹³Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

7.2 Porovnání jednotlivých stanic a jednotlivých hlasatelů

Podle celkového počtu chyb jsme v následující tabulce sestavili pořadí jednotlivých rozhlasových stanic. Jelikož byly zpravodajské relace různě dlouhé, je hierarchie stanic pouze orientační. V tabulce postupujeme od stanic s nejméně chybami po stanice s největším počtem nedostatků.

Tabulka 8: Porovnání jednotlivých stanic

Rozhlasová stanice	Počet chyb
Český Rozhlas Hradec Králové	10
Český Rozhlas Pardubice	16
Radiožurnál	16
Hitrádio Magic	19
Evropa 2	23
Rádio Černá Hor	25

Zdroj⁹⁴

Z tabulky vidíme, že nejméně chyb se dopustili moderátoři ve veřejnoprávních rozhlasových stanicích. Pouhých 10 nedostatků jsme našli u mluveného projevu Českém rozhlase Hradec Králové. Zpravodajské relace pořázené na stanici Český rozhlas Pardubice a Radiožurnál dosáhli stejného počtu chyb, jednalo se o 16 nedostatků. Dále jsme zjistili, že Hitrádio Magic chybovalo v 19 případech, tudíž z komerčních stanic dopadlo nejlépe. Moderátorka Evropy 2 učinila ve svém projevu 23 chyb. Nejvíce chyb jsme slyšeli ve zpravodajské relaci v Rádiu Černá Hora. Jan Dian chyboval v 25 případech. I přesto, že zkoumané rozhlasové zpravodajské relace jsou různé dlouhé, můžeme považovat mluvené projevy veřejnoprávních stanic za kvalitnější. Zpravodajství

⁹⁴Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

veřejnoprávních rádií trvalo déle (4 – 6 minut) a moderátoři v nich chybovali méně, než hlasatelé soukromých stanic, kde zprávy trvaly kratší dobu (přibližně 2 minuty) a mluvčí v nich dosáhli více chyb.

Vyhodnotíme si také mluvené projevy všech hlasatelů zkoumaných rozhlasových relací. Jedná se o jednoho moderátora z každé stanice. Pouze na Hitrádiu Magic budeme hodnotit společně s mluveným projevem Vladana Hýla i moderátora Lukáše Hamerníka, protože uváděl počasí, ve kterém chyboval. Projev je však vždy psán pod hlavního hlasatele a ostatní jména v tabulce neuvádíme. Pro přehlednost jsme vytvořili tabulku s pořadím od nejlepšího hlasatele po mluvčího s nejvíce chybami.

Jako první uvádíme hlasatelku Českého rozhlasu Hradec Králové Michaelu Spáčilovou. Zprávy, které moderovala, začaly přesně. Byly neutrální, vyvážené, zajímavé a aktuální. Obsahovaly přiměřené množství informací a hlasatelka uváděla zdroje. Převažovaly informace geograficky blízké kraji. Zpravodajství bylo řečeno jasně, srozumitelně. Maxima kvantity, kvality a relevance mluvčí neporušila. U maxim způsobu chybovala v deseti případech, kde jsme hodnotili artikulaci a používání zvukových modulátorů.

Zpravodajství v Českém rozhlase Pardubice začalo v přesný čas a uváděla ho Pavla Pilařová. Ani ona maxima kvantity, kvality a relevance neporušila. Události byly řečeny neutrálně, přesně, pro posluchače byly relevantní. Obsahovaly objektivní přehled nejdůležitějších informací převážně z Pardubického kraje. Zdroje byly u všech zpráv uvedeny. Pavla Pilařová se dopustila 16 nedokonalostí v oblasti maxim způsobu.

Na Radiožurnálu zpravodajskou relaci uváděla Jana Gulda. Zprávy začaly přesně a přinesly objektivní a vyvážené informace. Události se týkaly zejména zpráv celostátního charakteru. Hlasatelka Gulda mluvila srozumitelně, nepoužívala víceznačné formulace. Zjistili jsme 16 nedostatků v okruhu maxim způsobu.

Z komerčních rozhlasových stanic si nejprve uvedeme mluvený projev v Rádiu Černá Hora, který moderoval Jan Dian. Zpravodajství začalo přesně. Obsahuje přiměřené množství informací. Jsou však porušeny maximy relevance, jelikož chybí kulturně a geograficky blízké informace (kraji se věnují jen 2 zprávy). U maxim způsobu jsme vyhodnotili největší počet chyb, tedy 25.

Dále se zaměříme na mluvený projev Vladana Hýla a Lukáše Hamerníka, kteří uváděli zpravodajství na Hitrádiu Magic. Lukáš Hamerník moderoval jen počasí,

hodnotíme tedy zejména projev Lukáše Hýla. Zprávy začaly s minutovým zpožděním. Jsou stručné, ale obsahují přiměřené množství informací. Jedná se o geograficky blízké zprávy a pro posluchače mají relevantní význam. Jsou v nich uvedeny zdroje, ale i přesto jsou maxima kvality porušena, jelikož obsahují moderátorův subjektivní názor. V rovině maxim způsobu jsme našli 19 nedokonalostí.

Poslední zpravodajská relace je pořízená z Evropy 2. Hlasatelka se nepředstavila, označili jsme ji tedy za neznámou. Zprávy začaly o minutu déle a na začátku je v nich slyšet nepatřičný smích. Maxima kvantity, kvality i relevance jsou v pořádku. V projevu jsme napočítali 23 chyb u maxim způsobu, moderátorka se například velmi nevhodně dvakrát přerekla.

Moderátoři komerčních stanic používají v mluvených projevech více nespisovných výrazů. Na veřejnoprávních stanicích jsme je slyšeli pouze ve dvou případech. Rozhlasoví mluvčí komerčních stanic se dopustili více nedostatků v oblasti ortoepie, jak můžeme vidět z uvedených tabulek. Zpravodajské relace uveřejněné na veřejnoprávních rádiích jsou serióznější, delší obsáhlejší. U hlasatelů komerčních stanic jsme v mluvených projevech našli více chyb.

Tabulka 9: Porovnání jednotlivých hlasatelů

Hlasatel	Počet chyb
Michaela Spáčilová	10
Pavla Pilařová	16
Jana Gulda	16
Vladan Hýl	19
neznámá hlasatelka	23
Jan Dian	25

Zdroj⁹⁵

⁹⁵Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

7.3 Vyhodnocení rozhovorů

Jak jsme se již zmínili v podkapitole 5.2, vypracovali jsme také strukturovaný doplňující rozhovor s pracovníky rádií, který jsme vedli elektronickou formou. Rozhovor je součástí přílohy. Tato metoda nám pomohla objasnit několik otázek. Oslovili jsme Ladu Klokočnickovou (vedoucí Programu Českého rozhlasu Hradec Králové), Zdeňka Nováka (vedoucího Programu Českého rozhlasu Pardubice), Jana Pokorného (ředitele Zpravodajství Českého rozhlasu), Markétu Hamerníkovou (moderátorku na Hitrádiu Magic), Radka Mikeše (programového ředitele Rádía Černá Hora) a Helenu Holubovou (Press Evropy 2). I přesto, že jsme nehodnotili mluvený projev na Rádiu Impuls, zeptali jsme se na stejné otázky i šéfredaktora zpravodajství Rádía Impuls pana Ladislava Vonze, abychom získali podrobnější informace. Pracovníci veřejnoprávních rozhlasových stanic se v odpovědích shodli. Na otázky stejně odpovídali i pracovníci soukromých rádií.

Tudíž jsme vyhodnotili dohromady rozhovory s pracovníky veřejnoprávních stanic a společné odpovědi představitelů komerčních stanic. Podrobné vyhodnocení je zahrnuto v příloze.

Zjistili jsme, že vzdělání moderátorů veřejnoprávních rozhlasových stanic je až na výjimky vysokoškolské. Vystudovali například Univerzitu Karlovu (Fakultu sociálních věd Univerzity Karlovy) či Univerzitu Hradec Králové. Moderátoři se však neustále vzdělávají. Nejčastěji procházejí hlasovým a stylistickým školením, organizovaným Oddělením vzdělávání Českého rozhlasu. Někteří mluvčí prošli i kurzy u významných osobností, kteří se zabývají mluveným projevem. Vedení veřejnoprávních rádií pravidelně kontroluje a vyhodnocujeme vysílání. Zaměřuje se na obsahy formy relací. Vedení také pořádá individuální konzultace a porady. Pracovníci se řídí Zákonem o Českém rozhlase, Zákonem o rozhlasovém a televizním vysílání, Kodexem Českého rozhlasu, editorskými zásadami zpravodajství Českého rozhlasu a manuálem zpravodajských relací regionálních stanic Českého rozhlasu. V případě nedodržení pravidel následuje napomenutí, finanční sankce, pokud by bylo porušování pravidel opakované, přišlo by na řadu pracovně-právní řešení situace. Vždy však záleží na závažnosti porušení.

Dosažené vzdělání moderátorů komerčních rozhlasových stanic je převážně středoškolské. Kurzy mluvených projevů buď nenavštěvují nebo jen občas

a nepravidelně. V nutných případech navštěvují logopeda. Úroveň mluveného projevu si všichni pracovníci hlídají sami. Rádio zajišťuje jen základní přípravu. Mluvený projev moderátorů je pod pravidelnou kontrolou vedení stanic, která se zaměřuje na výběr a zpracování témat. Pracovníci musí dodržovat interní pravidla rádia. V případě jejich porušení, nastává napomenutí, různé formy pohovorů, ale nejsou udělovány žádné sankce.

7.4 Interpretace výsledků a ověření hypotéz

Dle zvolených kritérií jsme analyzovali mluvené projevy vybraných moderátorů a následně je porovnávali. Mluvené projevy jsme zkoumali podle maxim kvantity, kvality, relevance a způsobu. Autorem maxim je britsko-americký filosof Paul Gricce a jedná se o uznávaná pravidla komunikační úspěšnosti. Zjišťovali jsme, zda je zpravodajství na rozhlasových stanicích vyvážené, nestranné, zajímavé, aktuální, ověřitelné ze zdrojů. Nahrávky zpravodajství jsme detailně poslouchali a hodnotili jsme prvky artikulace (výslovnost samohlásek, délku samohlásek, výslovnost souhlásek, přechytlivostí, výslovnost cizích slov, nespisovné jazykové podoby, parazitní slova, hyperkorektní výrazy) a užívání zvukových modulátorů (hezitační zvuky, intonace, pauzy, mluvní tempo, barvu hlasu a ráz). V analýze jsme zjistili, že nejkvalitnější mluvené projevy byly řečeny v Českém rozhlase Hradec Králové, Českém rozhlase Pardubice a Radiožurnálu, tedy na veřejnoprávních rozhlasových stanicích. Hlasatelé komerčních stanic se ve svých mluvených projevech dopustili více chyb. Nejméně chyb obsahují zprávy řečené Michaelou Spáčilovou v Českém rozhlase Hradec Králové. Naopak zpravodajství s největším výskytem chyb uváděl hlasatel Jan Dian v Rádiu Černá Hora. V příloze B, kde nalezneme tabulku Porovnání jednotlivých hlasatelů, je vidět přesné pořadí i ostatních mluvčích.

Moderátoři komerčních rádií se v mluvených projevech dopouštějí více chyb, než hlasatelé veřejnoprávních stanic.

V teoretické části jsme psali o nejčastějších chybách, které se vyskytují v mluveném projevu. Jedná se například o zkracování dlouhých samohlásek, o nedbalou výslovnost souhlásek či chybnou intonaci. I tyto problémy se vyskytly v naší analýze

mluvených projevů. V praktické části jsme potvrdili také tvrzení jazykovědce Františka Daneše, které máme uvedené v teoretické části. Ten se domnívá, že moderátoři soukromých stanic používají ve zpravodajství řadu nespisovných prvků, že užívají různé druhy intonace a mluví nesrozumitelně.

Můžeme tedy konstatovat, že rozhlasoví mluvčí na soukromých rádiích by měli o svůj mluvený projev více pečovat, navštěvovat různé hlasové kurzy a používat spisovnou formu jazyka.

HYPOTÉZY:

Hypotéza č. 1 A: Moderátoři komerčních stanic používají v mluvených projevech více nespisovných výrazů než hlasatelé veřejnoprávních stanic. Tato hypotéza byla potvrzena, jelikož jsme zaznamenali pouze dvě nespisovné podoby u jedné veřejnoprávní stanice, ostatní nespisovné výrazy jsme slyšeli u komerčních rozhlasových relací.

Hypotéza č. 1 B: V mluvených projevech rozhlasových mluvčích komerčních stanic je více ortoepických nedostatků než v projevech hlasatelů veřejnoprávních stanic. Hypotéza byla potvrzena. U moderátorů soukromých rozhlasových stanic jsme v oblasti ortoepie napočítali více chyb než na veřejnoprávních stanicích.

Hypotéza č. 2. Zpravodajské relace veřejnoprávních rádií jsou delší a obsahují více informací než zpravodajské relace soukromých stanic. Hypotéza byla potvrzena. Veřejnoprávní zpravodajství trvalo 4 až 6 minut a obsahovalo více informací, než komerční zpravodajství, které bylo stručné a trvalo přibližně 2 minuty. Délka samotných relací vyplývá už i z programového schématu jednotlivých stanic, kterým je věnován příslušný čas, kdy ve veřejnoprávním rádiu jsou zpravodajské relace v celou hodinu delší než na soukromých rádiích.

Hypotéza č. 3. Moderátoři veřejnoprávních rozhlasových stanic mají vyšší vzdělání než moderátoři soukromých rozhlasových stanic. Hypotéza byla potvrzena. Vzdělání moderátorů soukromých rozhlasových stanic je zejména středoškolské. Při rozhovoru s pracovníky rádií jsme se dozvěděli, že moderátoři veřejnoprávních stanic vystudovali

zpravidla vysoké školy a středoškolské vzdělání mají výjimečně. U moderátorů komerčních stanic je tomu přesně naopak. Převažuje středoškolské vzdělání a minimum moderátorů má vystudovanou vysokou školu.

Hypotéza č. 4. Při porušení pravidel hrozí moderátorům veřejnoprávních rádií vyšší sankce než moderátorům soukromých rádií. Hypotéza byla potvrzena. Vedení komerčních stanic většinou pracovníky pouze napomene, ale vedení veřejnoprávních stanic uděluje i finanční sankce nebo přistupuje k pracovně-právnímu řešení situací.

ZÁVĚR

Diplomová práce „Analýza mluvených projevů vybraných moderátorů v rozhlasových zpravodajských relacích“ se zaměřila na zjištění úrovně kvality mluvených projevů ve veřejnoprávních a komerčních rozhlasových stanicích. Teoretická část charakterizuje zpravodajství, zobrazuje pojmy rozhlasového vysílání, zabývá se zvukovou stránkou řeči, popisuje požadavky, které jsou kladeny na moderátory a rozebírá zásady správné artikulace.

V praktické části jsme dle zvolených kritérií analyzovali mluvené projevy a následně jednotlivé výstupy porovnávali. Pořídili jsme šest nahrávek zpravodajství, které jsme zkoumali. Zjistili jsme, že hlasatelé v rozhlasových zpravodajských relacích mluví převážně spisovnou češtinu, ale občas použijí i nespisovné jazykové výrazy. Nalezli jsme několik chyb v oblasti ortoepie i v užívání zvukových modulátorů. Nejvíce chyb se týkalo délky samohlásek. Mluvčí je v několika případech chybně zkracovali či nesprávně prodlužovali. Naopak téměř vůbec nepoužívali hyperkorektní výrazy a parazitní slova. Celkem jsme ve verbální i zvukové oblasti napočítali 109 chyb. Došli jsme k závěru, že nejkvalitněji hovoří moderátoři veřejnoprávních stanic. Nepoužívají téměř žádné nespisovné jazykové podoby, ani nemají velké obtíže s ortoepií. Nejméně chyb jsme vyhodnotili u hlasatelky Michaely Spáčilové ve zpravodajské relaci v Českém Rozhlase Hradec Králové. Po ní se umístili mluvčí Českého rozhlasu Pardubice (Pavla Pilařová) Radiožurnálu (Jana Gulda). V jejich projevech jsme zaznamenali stejný počet chyb. Moderátoři komerčních stanic chybovali častěji, nejvíce nedostatků jsme zaznamenali u moderátora Jana Diana na Rádiu Černá Hora. I přesto, že rozhlasové relace na komerčních rádiích trvají kratší dobu (přibližně 2 minuty) než relace veřejnoprávních stanic (téměř 7 minut), obsahují více chyb. Jedná se o nedokonalosti zejména v oblasti ortoepie a používají i nespisovné jazykové výrazy. Z analýzy můžeme usuzovat, že by hlasatelé měli klást větší důraz na kvalitu své řeči. Bylo by vhodné zdokonalit se v oblasti artikulace a v používání zvukových modulátorů. Rozhlasoví mluvčí by měli být vzorem správné výslovnosti, jelikož rádio poslouchá převážná část obyvatelstva. Došli jsme k závěru, že moderátoři bezchybný projev nemají, zaznamenali jsme mnoho nevhodných jazykových prostředků. Jedná se o veřejný projev, ve kterém se musí dodržovat určitá pravidla a nezáleží na tom, zda se jedná o mluvený projev uskutečněný na veřejnoprávní

či soukromé stanici. Důsledkem tohoto zjištění může být i například fakt, že hlasatelé veřejnoprávních stanic mají až na výjimky vysokoškolské vzdělání, avšak u moderátorů komerčních stanic je tomu přesně naopak, u nich převažuje vzdělání středoškolské. Tyto informace jsme se dozvěděli z doplňujícího rozhovoru, který je součástí přílohy. V rozhovoru nám bylo také řečeno, že vedení veřejnoprávních stanic požaduje po svých moderátorech neustálé sebevzdělávání. Moderátoři se musí pravidelně účastnit různých kurzů zaměřených na kvalitu mluvených projevů. Také jsme zjistili, že vedení veřejnoprávních rádií uděluje přísnější sankce v případě porušení stanovených zásad, včetně uvolnění z pracovní pozice. V soukromých stanicích hrozí při nedodržení pravidel napomenutí, avšak vyšší postihy udělovány zpravidla nejsou. I tato další hlediska mohou být příčinou horší kvality mluvených projevů v komerčních stanicích.

Můžeme tedy konstatovat, že rozhlasoví mluvčí na soukromých rádiích by měli o svůj mluvený projev více pečovat, navštěvovat různé hlasové kurzy a používat spisovnou formu jazyka. Abychom zachovali kulturu mluveného projevu, doporučili bychom klást větší požadavky na profesi moderátora. V rádiích by se měli vyskytovat kvalifikovaní mluvčí, které nesmíme zaměňovat s baviči. Bylo by vhodné se zmíněné problematice více věnovat, například samy rozhlasové stanice by mohly podobné analýzy zpracovávat. Zjistily by tak, v jakých oblastech hlasatelé nejvíce chybují a moderátoři by své mluvené projevy mohli zdokonalovat. Zkoumaný problém má mnoho příčin, bylo by účelné věnovat se daným problémům rozsáhleji, avšak jejich řešení by přesáhlo rámec diplomové práce. Například by byla velmi zajímavá rozsáhlejší analýza, ve které by se zmíněné chyby potvrdily a vzhledem k většímu rozsahu výzkumu by se objevily další problematické jevy, které jsme v naší analýze nezaznamenali.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTOŠEK, J. In: DANEŠ, F. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 2. vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.

BURTON, J. a J. JIRÁK. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.

Čeština doma a ve světě. Praha: Filozofická fakulta UK, 2008, č. 1. a 2., s. 20. ISSN 12010-9339.

DANEŠ, F. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.

FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8.

HALADA, J. a B. OSVALDOVÁ. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

KRAUS, J. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1578-3

KROBOTOVÁ, M. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0187-8.

MARŠÍK, J. *Úvod do teorie rozhlasového programu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-013-0.

MARŠÍK, J. In: OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.

OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0248-2.

OSVALDOVÁ, B. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1899-9.

PŘEUCHIL, J. *Kouzlo rétoriky*. 1. vyd. Frýdek-Místek: Alpress, 2007. ISBN 978-80-7362-381-4

TRAMPOTA T. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8.

VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7.

VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 39. ISBN 978-80-86723-88-4.

ŽANTOVSKÁ, I. *Rétorika a komunikace*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2015, s. 236. ISBN 978-80-7363-712-5.

ŽANTOVSKÁ I. *Rétorika- teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 59, 60. ISBN 978-80-86723-57-0.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

MARKO, M. *Žurnalistika v tlači, rozhlase a televízii: (študie k teoretickým problémom žurnalistiky)*. 3. diel. Martin: Matica slovenská, 1968, s. 19.

Žurnalistika v tlači, rozhlase a televízii. 4. diel. Martin: Matica slovenská, 1970, s. 115.

Seznam použitých internetových zdrojů

BARTOŠEK, J. *Naše řeč. Tlak profese- specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky*. [online]. 2002, roč. 85, č. 2. [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7673>

KRAUS, J. *Naše řeč. Moderátor* [online]. 1982, roč. 65, č. 4 [citováno 2017-01-29]. Dostupné z. <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351>

KRUPÍČKA, M. KŘÍŽOVÁ, D. *Historie rozhlasu v kostce* [online]. [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/archiv/historie/_zprava/historie-rozhlasu-v-kostce--1392938

MOTAL, J. *Nové trendy v médiích 2: Rozhlas a televize*. Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 90. ISBN 978-80-210-5826-2.
Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/book/2/pdf.pdf>

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Souhrn chyb hlasatelky Michaely Spáčilové	52
Tabulka 2: Souhrn chyb hlasatelky Pavly Pilařové	55
Tabulka 3: Souhrn chyb hlasatelky Jany Gulda	58
Tabulka 4: Souhrn chyb Jana Diana	61
Tabulka 5: Souhrn chyb Vladana Hýla	65
Tabulka 6: Souhrn chyb neznámé hlasatelky	68
Tabulka 7: Statistika chyb	70
Tabulka 8: Porovnání jednotlivých stanic	71
Tabulka 9: Porovnání jednotlivých hlasatelů	73

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Strukturovaný doplňující rozhovor s pracovníky rádií vedený elektronickou formou.....	I
Příloha B – Datová matice.....	VI
Příloha C – Nahrávky zpravodajských relací na CD.....	VII

PŘÍLOHY

Příloha A – Strukturovaný doplňující rozhovor s pracovníky rádií vedený elektronickou formou

1. Rozhovor s Ladou Klokočnickovou- vedoucí Programu Českého rozhlasu Hradec Králové:

Jaké je dosažené vzdělání moderátorů rozhlasových zpravodajských relací?

„Jejich vzdělání je vysokoškolské, vystudovali například Univerzitu Karlovu (Fakultu sociálních věd Univerzity Karlovy) nebo Univerzitu Hradec Králové. Zcela výjimečně mají středoškolské vzdělání s doplněním moderátorských kurzů.“

Účastní se moderátoři nějakých kurzů, školení týkajících se mluvených projevů? Popřípadě jakých?

„Ano, účastní se jich pravidelně. Jsou to kurzy pořádané Oddělením vzdělávání Českého rozhlasu. Jedná se o rozборы relací, hlasová školení, individuální práce s každým moderátorem, ale i o individuální kurzy, které občas máme v nabídkách od ostatních organizací. Někteří naši moderátoři prošli také kurzy u významných osobností, které se zabývají mluveným projevem. Soustavné sebevzdělávání je podmínkou.“

Kontroluje a vyhodnocuje vedení rozhlasových stanic mluvený projev moderátorů?

„Vysílání vyhodnocujeme neustále. Věnujeme se poslechům, pořádáme individuální konzultace a také porady.“

Řídí se pracovníci podle nějakých interních pravidel? Popřípadě jakých? v případě jejich nedodržení, jaké nastávají sankce?

„Řídíme se Kodexem Českého rozhlasu a dalšími interními pravidly. V případě jejich nedodržení, záleží na závažnosti porušení, a podle toho jsou i možné sankce- od napomenutí až po výpověď v případě závažného pochybení.“

2. Rozhovor se Zdeňkem Novákem- vedoucí Programu Českého Rozhlasu Pardubice:

Jaké je dosažené vzdělání moderátorů rozhlasových zpravodajských relací?

„Minimálně středoškolské s maturitou je podmínkou, ale většina moderátorů má vzdělání vysokoškolské.“

Účastní se moderátoři nějakých kurzů, školení týkajících se mluvených projevů? Popřípadě jakých?

„Ano, účastní. Pravidelně procházejí hlasovým i stylistickým školením organizovaným Oddělením vzdělávání Českého rozhlasu a jeho zkušenými lektorkami.“

Kontroluje a vyhodnocuje vedení rozhlasových stanic mluvený projev moderátorů?

„Vysílání pravidelně posloucháme a zaměřujeme se na obsahy formy relací.“

Řídí se pracovníci podle nějakých interních pravidel? Popřípadě jakých? v případě jejich nedodržení, jaké nastávají sankce?

„Pracovníci se řídí Zákonem o Českém rozhlase, Zákonem o rozhlasovém a televizním vysílání, Kodexem Českého rozhlasu, editorskými zásadami zpravodajství Českého Rozhlasu a manuálem zpravodajských relací regionálních stanic Českého rozhlasu. V případě nedodržení následují finanční sankce, pokud by bylo nedodržování opakované, přišlo by na řadu pracovně-právní řešení situace.“

3. Rozhovor s Markétou Hamerníkovou- moderátorka v Hitrádiu Magic:

Jaké je dosažené vzdělání moderátorů rozhlasových zpravodajských relací?

„Já i Lukáš Hamerník máme vystudované magisterské studium týkajících se médií. Ostatní moderátoři mají středoškolské vzdělání. Simona Vítková momentálně studuje mediální a komunikační studia na Univerzitě Hradec Králové.“

Účastní se moderátoři nějakých kurzů, školení týkajících se mluvených projevů? Popřípadě jakých?

„Ano, ale nepravidelně. Vedoucí pro nás občas připravují školení, které bývá zaměřené na rétoriku, správnou výslovnost, kreativitu, uvolnění a přirozenost projevu. Dříve nám v rádiu hradili i kurzy angličtiny. Záleží na každém moderátorovi, jak se sám sobě věnuje. Například já jsem přibližně před třemi lety chodila na logopedii kvůli zjemnění sykavek a platila si soukromé hodiny u Pavla Krejčího, který dohlíží na řeč moderátorů Českého rozhlasu Hradec Králové.“

Kontroluje a vyhodnocuje vedení rozhlasových stanic mluvený projev moderátorů?

„Ano, tzv. aircheck, tedy zpětné poslouchání vysílání probíhá jednou týdně s ředitelem programu. Interních pravidel je celá řada, jsou jak obecně platná, tak i existují manuály na jednotlivé soutěže a další programové prvky.“

Řídí se pracovníci podle nějakých interních pravidel? Popřípadě jakých? v případě jejich nedodržení, jaké nastávají sankce?

„Při nedodržení pravidel záleží na tom, z jakého to bylo důvodu- pokud porušení mělo nějaký smysl a moderátor si to dokáže obhájit, není žádný problém. V opačném případě dojde k napomenutí a dále už většinou není potřeba záležitost řešit.“

4. Rozhovor s Radkem Mikešem, programovým ředitelem Rádía Černá Hora:

Jaké je dosažené vzdělání moderátorů rozhlasových zpravodajských relací?

„Dosažené vzdělání našich moderátorů je až na výjimky středoškolské.“

Účastní se moderátoři nějakých kurzů, školení týkajících se mluvených projevů? Popřípadě jakých?

„Moderátoři Rádía Černá Hora už mají v moderování dlouholetou praxi, není tedy potřeba žádný kurz. V nutných případech navštěvují logopeda.“

Kontroluje a vyhodnocuje vedení rozhlasových stanic mluvený projev moderátorů?

„Ano, kontrola vysílání moderátorů probíhá pravidelně. Zaměřujeme se na výběr a zpracování témat, na dikci a na další technické parametry projevu. Hodnotíme také délku mluveného slova.“

Řídí se pracovníci podle nějakých interních pravidel? Popřípadě jakých? v případě jejich nedodržení, jaké nastávají sankce?

„Moderátor je proškolen, zná podrobně programové schéma stanice a formát stanice. Sankce se řeší vždy individuálně vzhledem k riziku živého vysílání.“

6. Rozhovor s Ladislavem Vonzem, šéfredaktorem Rádia Impuls:

Jaké je dosažené vzdělání moderátorů rozhlasových zpravodajských relací?

„Moderátoři relací (zprávaři) mají většinou středoškolské a vysokoškolské vzdělání. Při výběru pracovníků na tyto pozice se přihlíží zejména ke zpravodajskému rozhledu, jazykovým schopnostem a prezentačnímu stylu. Jde o unikátní kombinaci schopností, které se musejí velmi dobře doplňovat. Neplatí proto pravidlo, že zprávař s VŠ vzděláním je kvalitnější nebo lepší ve své profesi než středoškolák.“

Účastní se moderátoři nějakých kurzů, školení týkajících se mluvených projevů? Popřípadě jakých?

„V Rádiu Impuls dbáme na kultivovaný mluvní projev. Jeho úroveň si ale všichni pracovníci hlídají sami. Školení a kurzy si proto vybírají sami. Rádio zajišťuje základní přípravu, která obsahuje zaučení ve výběru zpráv, jejich stylizaci a následně prezentaci. Další zdokonalování je osobní věcí každého pracovníka. Výjimku tvoří náš elevský program, který vybranému okruhu redaktorů-elévů z řad VŠ studentů nabízí komplexní rozhlasový kurz.“

Kontroluje a vyhodnocuje vedení rozhlasových stanic mluvený projev moderátorů?

„Projev moderátorů je samozřejmě pod bedlivou kontrolou vedení stanice, v případě redaktorů zpravodajství jde o osobu šéfredaktora.“

Řídí se pracovníci podle nějakých interních pravidel? Popřípadě jakých? v případě jejich nedodržení, jaké nastávají sankce?

„Interní pravidla shrnuje tzv. Manuál zpravodajství, který obsahuje všechny podmínky a parametry potřebné pro vytváření aktuálního zpravodajství (výběr témat, jazykový styl, způsob odbavení). Jakákoli sankce za nedodržení pravidel je v Rádiu Implus krajním a velmi málo využívaným řešením. Osobně si za posledních 13 let nepamatuji, že bych udělil pokutu za chyby ve vysílání. V případě nedostatků volím různé formy pohovorů od přátelského doporučení až po důraznou formu. Řešení problémů formou vzájemné komunikace je vhodnější než tresty a sankce.“

Pracovníci z Evropy 2 rozhovor neposkytli. Helena Holubová (Press Evropy 2) uvedla, že interní informace nemohou veřejně poskytovat. Na dotazy nám neodpověděli ani z Radiožurnálu, kde jsme zkoušeli kontaktovat několik pracovníků, především pana Jana Pokorného (ředitele Zpravodajství Českého rozhlasu).

Příloha B – Datová matice

Hlasatel	Oblast zkoumání													CELKEM
	výslovnost samohlásek	délka samohlásek	výslovnost souhlásek	přeřeknutí	výslovnost cizích slov	nespisovné jazykové podoby	parazitní slova, hyperkorektní výrazy	hezitační zvuky	intonace	pauzy	mluvní tempo	barva hlasu	ráz	
Michaela Spáčilová (Čro HK)	0	5	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	10
Pavla Pilařová (Čro PCE)	1	6	3	1	0	2	0	0	2	1	0	0	0	16
Jana Gulda (Radiožurnál)	0	6	1	1	0	0	0	6	1	0	0	0	1	16
Jan Dian (Rádio Černá Hora)	1	9	1	0	1	6	0	0	4	0	1	1	1	25
Vladan Hýl (Hitrádio Magic)	2	6	8	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	19
neznámá hlasatelka (Evropa 2)	0	5	10	2	0	3	0	0	0	0	1	0	2	23
CELKEM	4	37	26	5	1	11	1	7	7	2	2	1	5	109

Příloha C – Nahrávky zpravodajských relací na CD

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Pavla Horynová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Analýza mluvených projevů vybraných moderátorů v rozhlasových zpravodajských relacích

Rok: 2017

Počet stran textu: 71

Celkový počet stran příloh: 7

Počet titulů českých použitých zdrojů: 18

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.